

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА»**

Збірник тез наукових праць

**X МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«28» лютого 2018

**Київ–Прага–Відень
2018**

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА»**

Збірник тез наукових праць

**X МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«28» лютого 2018

Сборник тезисов научных трудов

**X МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ**

**«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»**

«28» февраля 2018

Abstracts of scientific papers

**X INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«GLOBAL ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»**

February 28, 2018

Київ–Прага–Відень
2018

ББК 65
УДК 330.1
Н-34

Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез нау-
Н-34 кових робіт X Міжнародної науково-практичної конференції
(Київ–Прага–Відень, «28» лютого 2018 року) / ГО «Фінансово-
економічна наукова рада», 2018. — 62 с.

У збірнику представлені матеріали X Міжнародної науково-практичної
конференції: «Глобальні проблеми економіки та фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність
за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших ві-
домостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права»,
при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на
авторів і видання є обов'язковими.

© Автори статей, 2018

© ГО «Фінансово-економічна наукова рада», 2018

© Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2018

ISSN 2522-901X

Key title: Global'ni problemi ekonomiki ta finansiv

Abbreviated key title: Glob. probl. ekon. finans.

Parallel title: Global'nye problemy ekonomiki i finansov

Parallel title: Global issues of economy and finance

Variant title: Global'ni problemi ekonomiki ta finansiv. Zbirnik tez naukovih robit ...

Mižnarodnoї naukovo-praktičnoї konferencії

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор.

Член редакційної колегії: **Лойко Валерія Вікторівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Селіверстова Людмила Сергіївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Чаленко Надія Володимирівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Белялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — кандидат економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Бадзим Олександр Сергійович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Квасова Ольга Петрівна** — кандидат економічних наук.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ	7
Гливенко Валентина Василівна	
Облік витрат на поліпшення земель сільськогосподарськими підприємствами	7
Колосова Елена Вадимовна	
Дестабилизация курса гривны как результат непродуманной экономической системы правительства Украины	11
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА	14
Денисов Олег Євгенійович	
Організаційно-функціональні аспекти забезпечення економічної безпеки галузі в умовах глобалізації.....	14
Попова Діана Вадимівна	
Дослідження сучасного стану економічної безпеки в Україні	16
Попова Діана Вадимівна	
Економічна безпека України у 2014–2016 рр.....	20
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ	24
Поливяний Андрій Анатолійович	
Сутність позикового капіталу та його роль у забезпеченні розвитку підприємства.....	24
Сілантьєв Олег Ігорович	
Криптовалюти як вид віртуального багатства сучасних макроекономічних систем	27
Юдіна Наталія Олександрівна	
Особливості розвитку економіки Японії після II Світової війни.....	31
СЕКЦІЯ 4. ЛОГІСТИКА.....	36
Саенсус Марія Анатоліївна	
Концепція синергетичного підходу до системи управління логістичними ланцюгом постачання.....	36
СЕКЦІЯ 5. МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ.....	39
Лакіза Вікторія Володимирівна	
Проведення змін в процесі діяльності суб'єкта господарювання.....	39

СЕКЦІЯ 6. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА	43
Sychova Tetyana	
Peculiarities of competition in the market of information technologies...43	
СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ	47
Пірникоза Павло Віталійович	
Потенційний ріст офіційного ВВП України внаслідок детінізації економіки	47
Речка Катерина Миколаївна	
Сучасні тенденції сталого розвитку аграрних підприємств	51
СЕКЦІЯ 8. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ	
БІРЖОВА СПРАВА	54
Марчук Вікторія Юріївна, Балай Костянтин Анатолійович, Гуняга Наталія Олексіївна	
Деривативи на криптовалюту: актуальні питання	54
Шпильовий Богдан Вікторович	
Грошові агрегати як фактор фінансової безпеки банків	59

Секція 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

Гливенко Валентина Василівна
кандидат економічних наук, доцент
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів, Україна

ОБЛІК ВИТРАТ НА ПОЛІПШЕННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Основою забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств є підтримання та підвищення якості використовуваних земельних угідь. Одним із заходів, що підвищують якість сільськогосподарських угідь, є її капітальні поліпшення.

Проте в ході реформування земельних відносин в Україні проявились негативні тенденції в ставленні до землі як до основного засобу виробництва в сільському господарстві зі сторони власників і землекористувачів, що призвело до суттєвого зменшення капітальних інвестицій на поліпшення сільськогосподарських угідь та витрат на підтримку їх родючості. Зокрема, у 2016 році порівняно з 1990 роком обсяги рекультивациі земель зменшились у 32 рази, вапнування — у 14 разів, гіпсування — у 26 разів [1].

Теоретичні та практичні аспекти бухгалтерського обліку капітальних витрат на поліпшення землі досліджували зокрема такі українські та зарубіжні вчені: Ф. Ф. Бутинець, С. Г. Вегера, Н. О. Голуб, М. Я. Дем'яненко, К. П. Дудка, В. М. Жук, О. М. Євстаф'єва, Г. Г. Кірейцев, Л. К. Сук., Я. В. Соколов, Ярмолюк О. Ф. та інші.

Поліпшення земель сільськогосподарського призначення може проводити як орендар, так і орендодавець, що обумовлюється договором оренди. Згідно з Законом України «Про оренду землі» [2], у разі коли поліпшення землі поліпшення здійснює орендар — йому відшкодовуються витрати на такі заходи, якщо ж поліпшення земель проводиться без згоди орендодавця, то такі витрати орендарю не відшкодовуються.

Поліпшення земельних ділянок належить до капітальних витрат. Капітальні витрати на поліпшення земельних ділянок являють собою

сукупність витрат матеріальних, людських та інших ресурсів, спрямованих на покращення якісних характеристик земельних ділянок, що призводить до збільшення економічних вигод від їх використання у майбутньому [3].

Кожен вид капітального поліпшення земель визнається окремим об'єктом основних засобів. вартість якого формується за встановленим переліком витрат, понесених на здійснення поліпшення. Наприклад, це витрати на оплату праці найманих працівників та соціальне страхування, амортизація основних засобів, матеріальні витрати (нафтопродукти, мінеральні та органічні добрива, витрати електропостачання, послуги та роботи сторонніх організацій), інші витрати.

Зважаючи на те, що капітальні витрати на поліпшення земель, включають в себе насамперед меліорацію земель (гідротехнічна, культуртехнічна, хімічна, агролісотехнічна) [4], капітальні інвестиції необхідно обліковувати окремо за видами меліорації. На основі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [5] є обґрунтованою пропозиція Р. О. Савченко та О. Ф. Ярмолюк [6] вести аналітичний облік капітальних інвестицій на поліпшення землі на субрахунках, що наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Субрахунки 2-го порядку до субрахунку 102
«Капітальні витрати на поліпшення земель» [6]**

Код субрахунку	Назва субрахунку I порядку	Код	Назва субрахунку II порядку	Назва аналітичних рахунків*
102	«Капітальні витрати на поліпшення земель»	102 1	Зрошення ґрунтів	За земельними ділянками
		102 2	Осушення ґрунтів	
		102 3	Вапнування	
		102 4	Гіпсування	
		102 5	Терасування поверхні ґрунту	
		102 6	Інші види капітального поліпшення земель	

* Назва аналітичних рахунків уточнена автором.

Наведена в таблиці деталізація субрахунку 102 може бути передбачена в робочому плані рахунків й іншою, але вона повинна передбачати облік капітальних витрат на поліпшення земель за видами і об'єктами обліку (земельними ділянками).

Як й інші основні засоби, капітальні поліпшення земель на дату балансу мають бути також оцінені на предмет зменшення корисності згідно з П(с)БО 28 «Зменшення корисності активів» [7]. Підприємство/установа також може переоцінювати об'єкти капітальних поліпшень земель, якщо їх залишкова вартість суттєво відрізняється від їх справедливої вартості на дату балансу.

Згідно з П(с)БО 7 «Основні засоби» капітальні витрати на поліпшення земель підлягають амортизації [8]. Це вимагає обрання облікової політики щодо її нарахування. Податковим кодексом [9] витрати на капітальне поліпшення земель зараховані до 2 групи основних засобів з мінімально допустимим строком корисного використання 15 років. Дозволяється нараховувати амортизацію за будь-яким методом, передбаченим П(С)БО 7 за винятком методу прискороного зменшення залишкової вартості. Враховуючи, що віддача поліпшених земель з часом знижується, для нарахування амортизації найбільш доцільно використовувати регресивні методи. Серед таких методів у Податковому кодексі зазначено методи прискороного зменшення залишкової вартості та кумулятивний.

Слід зазначити, що в орендаря, згідно з п. 8 П(с)БО 14 [10] невідшкодовані орендодавцем витрати на капітальні поліпшення земель враховують у складі інших необоротних матеріальних активів, а тому згідно з П(с)БО 7 бухгалтерська амортизація на них може нараховуватись лише за прямолінійним або виробничим методом, що на наш погляд виглядає як подвійний підхід до таких інвестицій щодо різних суб'єктів їх власності.

Висновки та пропозиції

1. Облік капітальних затрат на поліпшення земель слід вести за кожним видом поліпшень та за кожною земельною ділянкою на субрахунок 102 «Капітальні витрати у поліпшення земель», що дозволить отримувати необхідну інформацію про суми таких витрат та вірно розподіляти амортизаційні відрахування на вирощуванні культури.

2. Для нарахування амортизації на капітальні витрати у поліпшення земель, при застосуванні підприємством Національних стандартів бухгалтерського обліку з урахуванням вимог Податкового кодексу України, найбільш доцільно застосовувати метод зменшення залишкової вартості або кумулятивний.

3. Для ліквідації різних підходів щодо нарахування амортизації на капітальні затрати у поліпшення землі у орендодавця та орендаря, у П(с)БО 14 пропонується внести зміни, щодо обліку капітальних затрат у поліпшення землі у орендаря на субрахунок 109 «Інші основні засоби».

Література

1. Довкілля України. Статистичний збірник за 2016 рік. — К.: Державна служба статистики України. — 2017. — 226 с. — url: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm
2. Про оренду земель: Закон України від 02.10.2003 № 1211-IV. — url: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=161-14>
3. Лень В. С. Стан та облікові й податкові аспекти поліпшення орендованих земельних ділянок / В. С. Лень // Вісник ЧДТУ. Серія економічні науки. Чернігів: ЧДТУ, 2013. — № 2(66). — С. 402–411.
4. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 № 1389-XIV. — url: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14>
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. — url: http://www.nau.kiev.ua/cgibin/naulonlu.exe?mj99+85324_t+guest
6. Савченко Р. О. Облік капітальних витрат на поліпшення земель сільськогосподарського призначення / Р. О. Савченко, О. Ф. Ярмолюк // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. — 2012. — № 1 (59). — с. 185–186. — url: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/75/11640-oblik-kapitalnix-vitrat-na-polipshennya-zemel-silskogospodarskogo-priznachennya.html>
7. П(с)БО 28 «Зменшення корисності активів», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2004 № 817. — url: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05>
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 — url: <https://zakon.help/law/92/>
9. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 р. № 2756-IV. — url: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 № 181. — url: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>

Колосова Елена Вадимовна
*студентка кафедри учета и налогообложения
Днепропетровского национального университета
железнодорожного транспорта имени академика Лазаряна
г. Днепр, Украина*

ДЕСТАБИЛИЗАЦИЯ КУРСА ГРИВНЫ КАК РЕЗУЛЬТАТ НЕПРОДУМАННОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ПРАВИТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ

Гривна была введена в оборот в 1996 году и стала национальной валютой Украины после купоно-карбованцев. На момент ввода в обращение гривны курс Национального Банка Украины (НБУ) составил 1,76 грн. за доллар. Впервые рост доллара и обесценивание гривны наблюдалось после кризиса 1998 года, в котором 1 доллар приравнивался к 5,5 грн. После прихода к власти президента Ющенко Виктора Андреевича, в 2005 году, НБУ изменил свою политику: на смену обесценивания гривны пришло ее укрепление путем уменьшения стоимости доллара до 4,85 грн. Однако, этот период длился недолго — уже в 2008 году вследствие мирового финансового кризиса стали происходить скачки валюты, что привело к панике со стороны вкладчиков, которые пытались спасти свои сбережения от девальвации [1, с. 44–45].

Вплоть до 2014 года Национальный Банк Украины устанавливал для гривны «коридор» валютного курса, что способствовало поддержанию стабильности национальной валюты. Резкий рост доллара произошел в 2014 году после подписания главой управления НБУ документа, согласно которому регулятор отказывался от политики регулирования валютного курса в пользу свободного курсообразования по результатам валютных торгов на рынке. Рынок тут же отреагировал на нововведение. За небольшой промежуток времени с 8 грн. за доллар курс вырос до 15,8 грн.

На сегодняшний день курс доллара составляет приблизительно 27–28 грн., что практически в два раза больше, чем несколько лет назад [2, с. 75].

Последствия роста курса доллара в Украине:

- 1) повышение цен на товары, работы, услуги;
- 2) сокращение количества рентабельных предприятий;
- 3) эмиграция рабочей силы;

4) повышение уровня налогообложения;

5) увеличение внешнего долга [3, с. 18].

Для того, чтобы достичь оптимального валютного режима и механизма валютного регулирования правительству необходимо выполнить следующие задания:

1) минимизировать влияние спекулятивных факторов на динамику валютно-обменного курса национальной валюты;

2) повысить конкурентоспособность экспортной отечественной продукции [4, с. 51].

Для того чтобы сократить количество спекулятивных факторов, нужно вернуть «коридор» Национального Банка Украины, который регулировал бы и стабилизировал курс валюты. На данный момент НБУ искусственно увеличивает или уменьшает курс доллара каждый день, получая таким образом прибыль от курсовой разницы. Изменчивое положение гривны в стране заставляет людей то продавать, то покупать валюту в зависимости от скачка курса. Правительству необходимо установить усиленный контроль над Национальным Банком Украины и курсом валюты, разработать специальную программу по закреплению гривны на мировом рынке, чтобы не зависеть напрямую от доллара [5, с. 98].

Как и другие страны, Украина экспортирует продукцию собственного изготовления за границу. Но для того, чтобы иметь возможность сокращать дефицит платежного баланса и получать доход, необходимо развивать инфраструктуру и стабилизировать производство. Учитывая сложившуюся политическую обстановку в стране очень сложно применять новые технологии и удерживать производство в стабильном положении. В Украине на данный момент в плачевном состоянии находится множество металлургических и трубных предприятий, а также сельское хозяйство. Курс валюты напрямую влияет на затраты производства, от которых зависит себестоимость продукции, и соответственно цена. Сельское хозяйство также терпит убытки, так как никто не занимается созданием новых сельхозпредприятий различных форм собственности, предприятий по переработке сельхозпродукции. Правительству страны стоит обратить особое внимание на эту отрасль, так как в Украине очень плодородная земля, способная приносить колоссальную прибыль при правильном обращении с ней.

К сожалению, на сегодняшний день в Украине не предпринимаются никакие меры по отношению к стабилизации национальной валюты. Невозможно предсказать наперед, что ожидает украинцев в будущем, однако если сейчас разработать и запустить программу усовершенствования экономики страны и соблюдать ее, спустя время Украина может стать полноценным конкурентом другим развитым странам, таким как США, Китай, Германия и прочие.

Литература

1. Максимова В. Ф. Экономическая теория / В. Ф. Максимова. — М.: Юрайт, 2014. — 580 с.
2. Бухгалтерский финансовый учет: Учебник для студентов специальности «Учет и аудит» высших учебных заведений. / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинца. — 7-е изд., доп. и перераб. — Житомир: ПП «Рута», 2012. — 422 с.
3. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Учебн. пособие для вузов. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 2016. — 638 с.
4. Бурлачков, В. К. Макроэкономика, монетарная политика, глобальный кризис: Анализ современной теории и проблемы построения новой модели экономического развития / В. К. Бурлачков. — М.: Книжный дом Либроком, 2013. — 240 с.
5. Бродель Ф. Игры обмена. Материальная цивилизация: экономика и капитализм. М.: Прогресс, 2015. — 632 с.

Секція 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Денисов Олег Євгенійович
докторант
Університету економіки та права «КРОК»
м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

З метою формування організаційно-функціональних аспектів забезпечення економічної безпеки галузі в умовах глобалізації розроблено та запропоновано використання системно-структурного підходу до планування напрямів забезпечення економічної безпеки галузі.

Відповідно до розробленої та запропонованої автором моделі розвитку галузі основними напрямками в забезпеченні економічної безпеки є визначені напрями: міжнародного співробітництва, інституційний, нормативно-правовий, інформаційний, інфраструктурний, науково-дослідний інноваційний, освітній напрям, організаційний напрям, управлінський напрям (управління розвитком), та виробничо-технологічний напрям.

Ваговий вплив на забезпечення економічної безпеки галузі на внутрішньо-економічному ринку та здійснення зовнішньоекономічної діяльності має стан та розвиток ринкової інфраструктури, що являє собою сукупність організацій та установ, що забезпечують функціонування та життєдіяльність ринку та його розвиток.

Стан соціальної інфраструктури має непрямий вплив на забезпечення економічної безпеки галузі наскільки її рівень відображає стан життєдіяльності суспільства, його якість, що свою чергу визначає рівень споживання товарів об'єм та стабільність та динаміку внутрішнього ринку.

Основними завданнями стратегічного планування розвитку інфраструктури є:

- Розбудова виробничої інфраструктури: допоміжних та обслуговуючих цехів та господарств, комунікаційних мереж, ма-

гістралей, природо-очисних споруд, інформаційно-комунікаційних мереж.

- Удосконалення інфраструктури функціонування внутрішнього ринку та торгівлі.
- Забезпечення внутрішнього ринку від небезпечної та неякісної продукції шляхом функціонування відповідних контролюючих організацій та системи ринкового нагляду.
- Розвиток інфраструктури кредитування інвестиційно-інноваційних проектів через мережі кредитних гарантійних бюро, інжинірингових компаній, експортно-кредитних агенцій.
- Сприяння реальному функціонуванню фінансових інститутів розвитку Державного банку реконструкції та розвитку фінансових установ та організацій, що супроводжують експортні операції.
- Розвиток інноваційної інфраструктури: технополісів, технологічних та наукових парків, бізнес інкубаторів, венчурних фондів, інноваційних кластерів.
- Розбудова логістичної інфраструктури та інфраструктури необхідної для активного здійснення галузями країни зовнішньоекономічної діяльності та транспортування, складування збереження товарів та їх реалізації.
- Розбудова транспортної інфраструктури країни автомобільних залізничних, морських комунікацій та відповідних організацій сфери транспорту.
- Розбудова організаційної інфраструктури а саме консалтингових, обслуговуючих компаній із надання послуг банківських та кредитних інститутів та інших організацій, торгових компаній та представництв.
- Розбудова інфраструктури компаній, що спеціалізуються на наданні послуг в комплексному забезпеченні економічної безпеки.
- Розвиток інфраструктури проектного фінансування, проектних організацій та фахівців із експертизи проектів.
- Розвиток інфраструктури маркетингу та просування реалізації продукції галузі як на внутрішньому атак і на зовнішніх економічних ринках.

Попова Діана Вадимівна
*магістрант інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

У Законі України «Про основи національної безпеки України» визначено, що національна безпека України — це захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства та держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, сучасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

В українській науковій літературі поняття «економічна безпека» вперше було вжито в 1994 р. Г. Пастернаком-Таранушенком. На його думку, економічна безпека — складова частина національної безпеки. Це — наймолодша з наук про безпеку держави, яка зародилася на підґрунті необхідності забезпечення державності за рахунок використання відповідних заходів та засобів, що покликані надати стабільність стану держави попри економічний тиск, який здійснюється ззовні або зсередини.

Що стосується законодавчого визначення поняття економічної безпеки України то воно міститься в Методичних рекомендаціях щодо розрахунків рівня економічної безпеки України, що затверджені в Наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року [1].

Відповідно до цих рекомендацій економічна безпека — це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання

В цілому ж, економічна безпека — це стан держави, за якого вона має можливість створювати і розвивати ефективні умови для перспективного розвитку та зростання добробуту громадян.

Основним критерієм економічної безпеки країни вважається здатність її економіки зберігати або, принаймні, швидко поновлювати рівень суспільного відтворення в умовах критичного зменшення

(припинення) поставок ресурсів (товарів, послуг, технологій тощо) або кризових ситуацій внутрішнього чи зовнішнього характеру.

При аналізі економічної безпеки виділяються передусім три важливих складові:

- економічна незалежність, що означає насамперед можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;
- стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;
- здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни [2].

Також економічна безпека оцінюється за певними критеріями.

Найважливішими з них є:

- структура ВВП, обсяг і темпи розвитку промисловості, обсяг і динаміка інвестицій;
- природно-ресурсний виробничий і науково-технічний потенціали країни;
- ефективність використання ресурсів; конкурентоспроможність економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- темпи інфляції; рівень безробіття;
- якість життя, ступінь диференціації доходів, забезпеченість населення матеріальними благами й послугами; дефіцит бюджету та державного боргу; енергетична залежність;
- інтегрованість у світову економіку.

Найбільш конкретне уявлення про основні складники економічної безпеки надано в Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України, розробленій Міністерством економічного розвитку та торгівлі України, де складниками економічної безпеки є: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча та інші.

За даними 2015 року в зоні критичного стану знаходиться макроекономічна (43%) та науково-технологічна (48%) складові. Разом з тим переважна більшість складових рівня економічної безпеки знаходиться у зоні небезпечного стану безпеки [3].

На межі критичного стану є енергетична (55%) та демографічна (53%) складові безпеки. До негативних тенденцій варто віднести зменшення рівня зовнішньоекономічної безпеки та її переміщення із зони задовільного стану при значенні індикатора 83% у 2009 році до 68% у 2015, що показує наявність проблем в сфері міжнародного співробітництва.

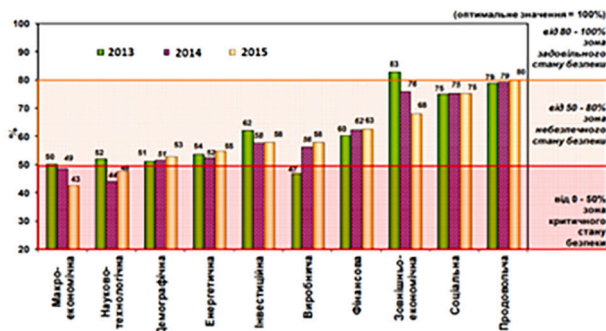

Рис. 1. Часткові індикатори складових економічної безпеки України

Загалом у 2015 р. на сектор безпеки було спрямовано понад 80 млрд грн. (проти 55,8 млрд грн. у 2014 р.). Ці видатки становитимуть майже 16,0% загальних видатків бюджету України та близько 5,0% ВВП України. Попри те що ці ресурси спрямовуватимуться не лише для стримування поточних загроз, а й для розвитку оборонного виробництва, зберігається небезпека поглиблення дисбалансу співвідношення військового та цивільного секторів економіки. Подальше нарощування видатків на сектор безпеки означатиме для України встановлення режиму економіки воєнного часу. Переорієнтація ресурсів на оборонні потреби зумовлює ризики обмеження джерел розвитку інших сегментів економіки. А отже, спрямування значних фінансових, матеріально-технічних і людських ресурсів у сектор безпеки має узгоджуватись із стратегією розвитку цивільної економіки.

Підвищення економічної безпеки України залежить від можливості невідкладної реалізації принципово нової економічної моделі розвитку, каталізатором якої можна розглядати сучасну кризу. Має бути застосована всеохопна ревізія та сформовані плани консервації технологічних процесів та виробничих фондів, модернізувати які не має економічного сенсу. Принциповим є розширення міжнародного співробітництва України для підвищення рівня інноваційності на основі випереджального залучення іноземного технологічного та інноваційного капіталу. Прогрес у відчутному збільшенні ВВП мож-

ливий лише на новій технологічній основі, розвантаженні ключових дисбалансів та досягненні інклюзивного розвитку (тобто підвищення рівня доходів для всіх категорій населення).

Однак в Україні ще відсутні чітко визначені національні економічні інтереси, не сформовано їх цілісної системи. Це дає змогу урядовцям різних рівнів виправдовувати свої дії, запевняючи, що вони повною мірою відповідають національним економічним інтересам.

Для створення цілісної системи національних, економічних інтересів та їх ефективного функціонування насамперед необхідно:

- створити відповідну нормативну базу;
- проводити моніторинг національних економічних інтересів та їх моделювання;
- створити банк даних щодо національних економічних інтересів;
- забезпечити баланс національних економічних інтересів та їх гармонійне поєднання.

Література

1. Богма О. С. Аналіз рівня економічної безпеки України за основними складовими / О. С. Богма // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2016. — № 8.
2. Бойко Т. В. Актуальні проблеми економічної безпеки України / Електронний ресурс / Т. В. Бойко. — Режим доступу: <http://library.kr.ua/orhus/bojko.pdf>.
3. Резнік О. М. Порівняльний аналіз сутності економічної безпеки України та країн Європейського Союзу / О. М. Резнік // Форум права. — 2015. — № 4.

Попова Діана Вадимівна
магістрант інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У 2014–2016 РР.

Протягом 2014–2016 років економічна безпека України зазнала найбільш потужного удару за всі роки незалежності. Цей період характеризується низкою безпрецедентних викликів, найнебезпечнішими з яких стала анексія Криму та воєнне втручання на Донбасі, здійснюване Російською Федерацією. Фрагментація економічного та митного простору України, позбавлення легітимності багатьох суб'єктів економічної діяльності на непідконтрольних територіях, втрата земель та майна українських громадян і суб'єктів підприємницької діяльності в умовах неоголошеної війни — ось лише неповний перелік економічних наслідків від нового типу агресії, яка дістала визначення «гібридна». В умовах воєнного конфлікту та втрати контролю над п'ятою частиною економічного потенціалу України головним стало збереження макроекономічної стабільності. Втрата цілісності митного та економічного простору та мобілізація ресурсів на оборонні потреби не дозволили повноцінно відновити економічне зростання. Водночас у 2014–2016 рр. було вирішено низку тактичних завдань забезпечення макроекономічної стабілізації, зокрема: призупинено економічне падіння, забезпечена відносна курсова та цінова стабільність, попереджено дефолт. Однак подолати системні виклики, такі як забезпечення економічного зростання та розширення економіки, в умовах гібридної агресії не вдалося. Очевидно, що вирішення цього завдання вимагає кардинальної реструктуризації економіки на основі технологічних новацій та підвищення конкурентоспроможності [1].

В умовах несприятливої зовнішньої кон'юнктури та значного погіршення соціально-економічної динаміки внутрішній ринок України зазнав стагнації, зіставної з 2005 р. Національні виробники, що залишалися переважно експортоорієнтованими і при цьому сировинно й технологічно імпортозалежними, виявилися неспроможними задовольнити потреби вітчизняного внутрішнього ринку забезпечивши його власною продукцією та зазнали найбільших втрат від гібридної

агресії. Протистояння в економічній сфері, інтенсивність якого Росія не знижувала як до, так і після анексії Криму, у 2015–2016 рр. набуло нових форм. Одностороннє призупинення з боку РФ дії Угоди про вільну торгівлю, заборона постачання окремих товарів, а також дискримінаційна регламентація українського міжнародного транзиту зумовили новий виток згортання зовнішньоторговельних операцій України.

Важливим сигналом підтримки України на шляху до європейської інтеграції стало запровадження з 1 січня 2016 р. зони вільної торгівлі з ЄС, передбачене економічною частиною Угоди про асоціацію. Попри незавершеність процесу імплементації Угоди слід зазначити, що перші результати функціонування розширеної та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС для України виявились неоднозначними. З одного боку, посилюється роль та вага ЄС як зовнішньоторговельного партнера України, з іншого — окреслилися низькі можливості диверсифікації національного експорту на ринках країн Євросоюзу. В умовах згортання торгівлі з РФ українські експортери не змогли повноцінно компенсувати втрату зовнішніх ринків. Очевидно, що це вимагає активізації державної політики стимулювання експорту, а також посилення ролі внутрішнього ринку в моделі економічного зростання.

Спроби України захистити національні економічні інтереси в умовах протидії гібридній агресії наптовхуються на економічний егоїзм глобальних гравців європейського простору. Його подолання вимагає копійки системної роботи як держави, так і вітчизняних підприємців щодо досягнення консенсусу з країнами — членами ЄС щодо параметрів присутності України на європейському ринку. При цьому розбіжності, що існують в ЄС як щодо Угоди про асоціацію з Україною (референдум у Нідерландах), так і з приводу проблемних питань функціонування Євросоюзу (Brexit), формують для України нові, у т.ч. економічні, виклики. Оцінку перспектив у взаємовідносинах України з ЄС ускладнює також невизначеність, яку привносить новий електоральний цикл у країнах — ключових гравцях Євросоюзу. Зазначені вище фактори формують для України нові виклики та вимагають адекватного реагування.

Подолання економічної кризи в Україні в умовах зовнішньої агресії з боку РФ є одним з пріоритетів політики забезпечення економічної безпеки держави. Зовнішня агресія проти України критично погіршила динаміку соціально-економічного розвитку, що посилює макроекономічні дисбаланси та погіршило коротко- та середньострокові перспективи економічного росту. Суттєві погіршення прогнозів економічного розвитку України міжнародними організаціями, та вітчизняними урядовими та громадськими установами, свідчить про високу ймовірність реалізації загроз економічній безпеці, визначених

у ключових програмних документах. Ключовими ризиками економічної безпеці слід визначити:

- критичне гальмування економічного розвитку України та погіршення основних макроекономічних показників (макроекономічне розбалансування за головними показниками);
- згортання промислового виробництва;
- зниження економічної активності, насамперед інвестиційної;
- погіршення добробуту населення (домогосподарств) та зростання рівня безробіття;
- посилення боргового тиску, насамперед, у державному секторі;
- підвищення тінізації економічної діяльності [2,3].

Механізми реагування на ризики та загрози економічній безпеці України, що склалася протягом 2014–2016 рр.:

- запровадження критеріїв економічної безпеки у прийнятті рішень у сфері економіки на основі істотної диверсифікації ролі РФ у внутрішніх процесах, мінімізація каналів дестабілізації національної економіки з боку РФ;
- невідкладне застосування нової політики реіндустріалізації на основі випереджального технологічного розвитку, до якої має бути задіяний високий внутрішній відкладений споживчий та інвестиційний попит (модернізація зношеного металофонду, ЖКГ, створення нової економічної інфраструктури тощо). Підготовка національних проектів для співробітництва з іноземними компаніями для локалізації нових виробництв в Україні;
- реструктуризація експорту на основі збільшення частки й обсягів середньо- та високотехнологічного сегменту. Слід врахувати динамічний розвиток оборонно-промислового комплексу України, який, незважаючи на важкі втрати, продовжує поєднувати інтелектуальний потенціал та унікальні виробничі потужності;
- реформування системи державних закупівель як єдиного механізму державного замовлення має забезпечити стимулювання випуску середньо- та високотехнологічної продукції. Принциповим є недопущення до внутрішніх державних закупівель країн, які вчиняють агресію проти України; поглиблення програм міжнародного співробітництва у сфері залучення до економічних реформ кращого управлінського, аналітично-дорадчого та технологічного міжнародного потенціалу;
- збільшення частки бюджетних видатків інвестиційного спрямування, зокрема, для фінансування інфраструктурних проектів;

- активізація приватизаційних процесів з метою подолання неефективного функціонування державних підприємств та їх технологічної відсталості;
- гармонізація національного законодавства з міжнародними санкціями проти РФ з метою підвищення механізмів економічного стримування агресії РФ проти України. Підготовка пакетів українських санкцій проти РФ;
- створення і впровадження системи раннього попередження кризових процесів в економіці на основі моніторингу, прогнозування та розпізнавання негативних тенденцій у нарощуванні макроекономічних дисбалансів;
- запровадження європейських стандартів гарантування прав власності інвесторів, що дозволить повернути міжнародну довіру як до надійного партнера, поліпшити фінансову репутацію та полегшити доступ України до міжнародних ринків капіталу;
- запровадження широкої платформи на основі співробітництва України з міжнародною спільнотою для відшкодування експропрійованої власності України, її фізичних та юридичних осіб.

Література

1. Охріменко О.О. Економічна безпека України крізь призму енергетичної стратегії / О.О. Охріменко, У.В. Бігун // Економічний вісник НТТУ «КПІ». — 2015. — № 12.
2. Тарасенко О.Ю. Економічна безпека України: загрози та перспективи забезпечення / О.Ю. Тарасенко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. — 2017. — № 1(40).
3. Юрків Н.Я. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України / Н.Я. Юрків // Науковий вісник НЛТУ України. — 2012. — Вип. 22.7.

Секція 3.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Поливняний Андрій Анатолійович

*аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна*

СУТНІСТЬ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки позитивна підприємницька діяльність не можлива без наявності достатнього капіталу. Використання лише власних джерел фінансування обмежує діяльність підприємств, оскільки не забезпечує можливе формування активів при наявності дефіциту капіталу. У зв'язку з цим дослідження сутності позикового капіталу та його ролі у забезпеченні розвитку підприємства набуває актуального значення.

Позиковий капітал надає можливість розширювати обсяги виробництва та збуту, проводити інвестиції у технологічний розвиток та залучатися фінансовою підтримкою в умовах обмеженості ресурсів.

На сьогодні не існує єдиної точки зору науковців щодо визначення сутності позикового капіталу. Досить часто відбувається ототожнення позикового капіталу з поняттями «позиковий капітал», «позичений капітал», «залучений капітал». В основі позначених вище понять лежать відносини позики, але джерела їхнього формування є різними.

На думку О. Зеленіної, причина термінологічної плутанини криється у недоліках перекладу іншомовних джерел, а також неглибокому ознайомленні з правовим полем, оскільки Цивільний кодекс України чітко розмежує поняття «позика» і «позичка» [1].

Романенко О. Р. називає позиковий капітал саме позичковим і стверджує, що це — грошові кошти власника, призначені для надання кредиту на принципах зворотності та платності у розмірі процентів до суми боргу. Джерелом позичкового капіталу є тимчасово вивільнені кошти різних підприємств, організацій та фізичних осіб, акумульова-

них в кредитній установі. Позичковий капітал створюється в результаті неспівпадання часу продажу товарно-матеріальних цінностей та послуг з їх покупкою, придбанням [4]. Він виділяє грошові активи, що мають змогу надати у тимчасове користування кредитні фінансові установи. Тобто мова йде не про ресурси, якими володіє підприємство, а навпаки — які не числяться на її рахунках.

К. Маркс у своїй праці «Капітал» характеризував позиковий капітал як такий, що не вкладається власником у виробництво, а віддається ним у позику, тобто продається іншому власнику для його використання у господарській діяльності [3]. Маються на увазі вільні грошові накопичення підприємства, які можна «позичити» (інвестувати) іншому господарству для отримання власного додаткового прибутку у вигляді відсотків на підставі повернення боргу. З цього можна підкреслити, що поняття позикового капіталу можна характеризувати різним чином. Це залежить від того, ким виступає дослідник фінансових відносин — позичальником чи власником грошових ресурсів.

Джерелами позикового капіталу підприємства, як власника, для надання його у позику є нерозподілений прибуток, залишки грошових коштів на рахунках в банках, резервні фонди та ін. З точки зору підприємства-позичальника — це всі довгострокові та короткострокові зобов'язання.

Ці економічні відносини відображені у визначенні Семененко В. М. Він вважає, що позиковий капітал — це грошовий капітал, який передається підприємцем-власником підприємцю-позичальнику в тимчасове користування за відповідну плату з метою отримання прибутку [5].

Можна зробити висновок, що в процесі залучення підприємством позикових ресурсів на ринку капіталів або з інших джерел відбувається трансформація позикового капіталу як об'єкта купівлі-продажу на ринку капіталів у, так званий, «позичений капітал» або «позичковий капітал» конкретного суб'єкта господарювання.

У навчальному посібнику «Фінансовий менеджмент» автори Г. О. Крамаренко і О. Є. Чорна додержуються думки, що існує поділ на позиковий фінансовий капітал та залучений фінансовий капітал. Позиковий фінансовий капітал являє собою позичковий капітал, переданий підприємству в тимчасове користування на умовах платності і повернення у вигляді кредитів банків, виданих на різні терміни, коштів інших підприємств у вигляді векселів, облігаційних позик. А залучений фінансовий капітал являє собою частину власних коштів підприємства, призначену для погашення своїх короткострокових зобов'язань, але тимчасово використовувану в господарському обороті [2].

Тракування залученого капіталу дослідниками мають схожі риси опису. Вони не належать підприємству, але тимчасово знаходяться в межах контролю його грошового обігу та призначені для погашення своїх короткострокових зобов'язань.

Інші вчені, формулюючи власне бачення сутності позиченого капіталу підприємства, зосереджують увагу на його формах. Ярошевич Н. Б. стверджує, що позиковий капітал — це капітал, який використовується у процесі інвестування в грошові інструменти (короткострокові та довгострокові депозитні вклади в комерційних банках), а також боргові фондові інструменти (облігації, депозитні сертифікати, векселі тощо) [6].

Такий підхід має більш конкретизуючий характер, але розкриває лише окремі форми мобілізації грошових зобов'язань підприємства. Він повністю ігнорує кредиторську заборгованість, яка в сучасних умовах є одним із головних джерел позикового капіталу вітчизняних підприємств.

Спроби вчених характеризувати поняття «позиковий капітал» спричиняє значну кількість різних поглядів, що підкреслює складність і багатогранність його суті та прояву у суспільно-економічних відносинах. Об'єктивізація таких обставин, принципове виокремлення різних назв позикового капіталу одне від одного для глибокого розуміння цього поняття є доцільним напрямком для дослідження в сфері економічної теорії.

Література

1. Зеленіна О. Позиковий капітал як складова капіталу підприємства: місце та бухгалтерська природа / О. Зеленіна // Вісник ЖДТУ. — 2010. — Вип. 1(51) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_1/11.pdf
2. Крамаренко, Г.О. Фінансовий менеджмент / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна; Дніпропетровський ун-т економіки та права. — К.: ЦНЛ, 2006. — 520 с. — ISBN966-364-151-7.
3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 1. Кн. 1. Процесс производства капитала / К. Маркс. — М.: политиздат, 1978. — 907 с.
4. Романенко О.Р. Фінанси. 4-те вид. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 312 с.
5. Семененко В.М. Економічна теорія. Політекономія / В.М. Семененко. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 632 с.
6. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств / Н.Б. Ярошевич. — К.: Знання, 2011. — 341 с.

УДК 330

Сілантьєв Олег Ігорович
*аспірант кафедри міжнародної економіки
Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
м. Полтава, Україна*

КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ВИД ВІРТУАЛЬНОГО БАГАТСТВА СУЧАСНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Вступ. Криптовалюти (з англ. *crypto currency*) є різновидом цифрових грошей, емісія та облік яких є децентралізованим, а їх використання та захист базується на шифруванні та криптографічних методах. Вони є важливою складовою нової соціально-економічної реальності. Виникнення альтернативних та децентралізованих платіжних засобів, стало логічним продовженням якісних трансформацій у структурі світової фінансової системи та розвитку платіжних систем, що обумовлено новими викликами інформаційної ери. Традиційні валюти відіграють важливу роль у становленні криптовалют, оскільки, як зазначає У. Дж. Лютер [3], чим гірші позиції займають існуючі валюти, тим більше люди схильні до переходу на альтернативні. У підтвердження цьому, у спільному дослідженні Дж. Лютера та А. У. Солтера [4, с. 3], було виявлено зростання популярності програмних інструментів (Bitcon Ticker), пов'язаних із використанням біткоїну, після фінансової кризи у Республіці Кіпр (2012–2013 рр.).

На відміну від традиційних паперових та електронних грошей, криптовалюти, такі як «Біткоїн», не є фіатними грошима, а їх мінова вартість визначається переважно їх попитом та пропозицією і не прив'язана до будь-якої іншої грошової одиниці або активу. Їх вартість складається з об'єктивної частини — основного капіталу (комп'ютерного та мережевого обладнання, обігового капіталу (електроенергія), кінцевого обсягу емісії; та суб'єктивної частини — попиту та пропозиції, граничного очікуваною норму прибутку на одиницю інвестиції та потенційною спекулятивною вигодою, широтою товарів, які на них можливо придбати. Як наслідок, вони мають високу волатильність, коли йдеться про їх оцінку через вимір людської практики (фіатні гроші, матеріальні чи нематеріальні блага), оскільки втілюють у собі соціально-економічні відносини, які безпосередньо пов'язані з їх використанням.

Популярність криптовалют наочно демонструє те, що в сучасних умовах багатство у вартісній формі формується вже і у віртуальній формі, а не лише у матеріальній, як це було у минулі періоди розвитку суспільства, постаючи частиною, так званого, «примарного капіталу». Розглядаючи їх окремим видом комплементарного віртуального багатства сучасних макроекономічних систем, оскільки, їх продуктивна функція розкривається лише у мережі Інтернет, вони трансформують саму сутність розуміння сучасного багатства. Сьогодні окремі види криптовалют розглядаються не просто різновидом цифрової валюти, а і ризиковим інвестиційним інструментом, який відіграє важливу роль у спрощенні процесу залучення капіталу (інвестицій), що у цьому випадку робить їх дещо подібним до традиційної привілейованої акції. Перевагою криптовалют як інвестиційного інструмента полягає у суттєвому зменшенні трансакційних витрат процесу залучення інвестицій, які мають місце при первинному розміщенні акцій, збільшуючи сукупну вигоду яку отримує виробник від ICO (Initial Coin Offering) порівняно з IPO (Initial Public Offering). Наприклад, показовим є проведене компанією розробником месенджера «Telegram» ICO, внаслідок якого вдалось залучити 850 млн дол. США від 81 інвестора для підтримки блокчейну «TON». І якщо у випадку привілейованих акцій їх утримувач може претендувати на частку прибутку у вигляді дивідендів, то вигода для утримувача криптовалют пов'язана з отриманням прибутку від спекулятивної діяльності. Тобто, зростання мінової вартості криптовалюти означає зростання вигоди для їх утримувача, що спонукає до їх накопичення, обігу та популяризації — зростання мережевого ефекту. Тобто, різні криптовалюти постійно конкурують між собою за споживача, намагаючись розширити корзину благ та послуг, які за них можливо придбати.

І хоча зменшення трансакційних витрат проявляються лише до моменту коли їх мінова є невисокою, і поступово зменшується у процесі зміцнення та популяризації криптовалюти, в цілому вони відіграють важливу роль у розвитку сучасних макроекономічних систем та зростання їх багатства, сутність якої полягає у неможливості регулювання грошових потоків та зростання анонімності трансакцій, що проводяться у економічній системі. Це безумовно має як позитивні, так і негативні риси. Як слушно зазначає С. В. Волосович [1, с. 69] «віртуальні валюти з одного боку, є фінансовою інновацією, що сприятиме розвитку платіжних систем, а з іншого — можуть стати інструментом відмивання грошей». Наприклад, Н. Пантелеева [2, с. 31] відзначає, що поява віртуальних валют, в перспективі може призводити до радикальних змін у сфері грошових відносин. Позитивним є: стимулювання обмежених адміністративним чи кредитним бар'єром сфер економіки у країн, де процес залучення позичкового та інвестиційного капіталу пов'язаний

з високими трансакційними витратами та бюрократизмом, уможлижуючи економічний розвиток макроекономічних систем на засадах суспільного попиту та пропозиції. Негативним є: їх переважно спекулятивний характер, що не призводить до реального приросту багатства суспільства або як засіб легалізації грошей, отриманих від «сірої» та «чорної» економіки, уможливаючи утворення сфер економіки, яка не обмежена адміністративними чи законодавчими бар'єрами, а лише морально-культурним цінностями та поглядами членів суспільства.

Питання щодо двовісної природи зростання анонімності трансакції є дискусійним. З одного боку, це дозволяє зменшити можливості регуляції економіки країни державними інститутами, що у випадку їх скомпрометованості (висока корупція, захист інтересів окремих бізнес-груп, сприянні монополізації ринку) або неефективності, розглядається позитивним явищем. Слід зазначити, що за своєю суттю криптовалюти є найпублічнішими видами грошей у світі, оскільки, завдяки технології «блокчейн», відбувається протоколювання всіх трансакцій до децентралізованої бази даних, як наслідок, процес аналізу та відстежування трансакцій є надзвичайно простий, що може призводити до деанонімізації учасників трансакцій та виявити грошові потоки. Частково ця проблема вирішується через, так звані, «coin-міксери», сутність яких полягає у змішуванні трансакцій конкретного економічного агента з трансакціями інших, що призводить до зростання анонімності та безпеки проведення трансакцій. Питання щодо можливості відмивання «брудних грошей», отриманих від «сірого» та «чорного» секторів економіки через «coin-міксери» потребує більш вузькоспеціалізованого ґрунтового дослідження.

Висновки. Криптовалюти ще не набули масовості, хоча і рухаються у цьому напрямі, що обумовлено: 1) «мережевим ефектом»; 2) витратами перехідного періоду (оновлення обладнання, розробка нових або вдосконалення існуючих бізнес процесів та бізнес моделі тощо), 3) високою залежністю від політичних інститутів країн. Економісти зі всього світу розділились у своїх поглядах на проблему ідентифікації криптовалют як повноцінних грошей. Одні вважають, що Біткоїн та інші криптовалюти є сучасним та повноцінним заміником класичних валют, у той час як інші стверджують, що спекулятивний характер робить їх недостатньо гарантованим засобом накопичення, оскільки ціни, встановлені у криптовалютах, переважно прив'язані до резервних фіатних валют, таких як: долар США, Євро, Юань та ін. Маючи всі ознаки грошей, вони можуть виступати засобом обігу та накопичення цінностей (багатства), однак через спекулятивний характер та значні коливання котирувань, на даний момент вони розглядаються переважно як засіб обігу, попри це можуть ідентифікуватись як особливий вид віртуального багатства сучасних макроекономічних систем.

Література

1. Волосович С. В. Віртуальна валюта: глобалізаційні виклики і перспективи розвитку / С. В. Волосович // Економіка України. — 2016. — № 4. — С. 68–78. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_4_8 / Волосович.
2. Пантелеєва Н. Нові форми грошей в умовах формування інформаційного суспільства / Н. Пантелеєва // Вісник Національного банку України. — 2015. — № 5. — С. 25–31. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2015_5_6 / Пантелеєва.
3. Уильям Лютер — Биткоин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://postnauka.ru/talks/81962>.
4. Luther, William J. and Salter, Alexander William, Bitcoin and the Bail-out (January 23, 2017). Quarterly Review of Economics and Finance, Forthcoming. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2690452> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2690452>.

Юдіна Наталія Олександрівна
студентка

Інституту післядипломної освіти
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЯПОНІЇ ПІСЛЯ ІІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Хоча світова економіка другої половини нинішнього століття перенасичена неординарними явищами, але й на цьому тлі яскраво виділяється феномен японського економічного зростання та її моделі господарювання.

Якщо в 1950 р. обсяг ВВП Японії становив лише 15% від ВВП США, то до 1989 р. — вже 60%. До кінця 80-х років країна міцно зайняла друге місце в світі після Швейцарії за обсягом ВВП на душу населення — 2–3,4 тис. доларів в 1989 р. (це на 3,6 тис. доларів вище, ніж у США). Останні чотири десятиліття Японія мала найвищі темпи економічного зростання серед розвинених країн.

Тому саме з Японією пов'язане поняття «економічного дива». Всього за 20–25 років вона вийшла з глибокого розвалу і стала другою економічною державою у світі.

Розмови про «японське диво» в даний час майже припинилися, але феномен японської економіки продовжує викликати підвищений інтерес. Справді, чому країна з величезною зовнішньоекономічною залежністю, практично позбавлена природних ресурсів, незважаючи на всі безладдя і катаклізми останніх двох десятиліть, продовжує неухильно зміцнювати свої економічні (а разом з ними і політичні) позиції на світовій арені?

Зберігаючи роль світового лідера з багатьох найважливіших напрямів науково-технічного прогресу, Японія при цьому демонструє надзвичайно високий ступінь адаптації до постійно мінливих умов розвитку економіки. Ці зміни відбуваються не просто на базі технологічних інновацій, але в безперервному і вельми складній взаємодії техніки, технології та економічних і соціально-політичних чинників.

У будь-якій економічній системі довгострокова динаміка економічного зростання пов'язана, насамперед, з освоєнням нововведень. Тривалий час, особливо в післявоєнні роки, науково-технічна політика

Японії базувалася на запозиченні науково-технічних досягнень з-за кордону (у формі купівлі ліцензій, створення змішаних компаній, участі в багатонаціональних дослідних проектах).

Запозичуючи і вдосконалюючи зарубіжну передову технологію, Японія не тільки досягла світового технічного рівня в більшості галузей економіки, а й зуміла створити потужні заділи на міжнародному ринку технологій майбутнього.

У результаті в Японії склалася унікальна економіка — високоінтенсивна, енерго- та ресурсозберігаюча, орієнтована на експорт, тобто на найвищі світові стандарти. Певною мірою можна говорити про «гідропонну» економіку, так як вона функціонує не так на власній енерго-сировинній базі, а на імпорті, живе і розвивається за рахунок переробки ввезених ресурсів та експорту високоякісної продукції з «доданою вартістю», виручка яка з лишком покриває вартість імпорту і є джерелом нагромадження капіталу.

По суті, Японія живе і розвивається за рахунок перевищення вартості її експорту над імпортом, тобто за рахунок активного сальдо торговельного балансу. Експорт товарів на довгі роки став основним компонентом або, вірніше, каталізатором стрімкого післявоєнного економічного зростання країни, хоча останнім часом його значення в цьому плані стало падати. Розбагатіла Японія все більше стає експортером не тільки товарів, але і капіталів.

Слід також підкреслити, що в процесі «погоні за Заходом» Японія, слідуючи імітаційній стратегії економічного розвитку, мала можливість враховувати досвід інших країн і вчасно та досить ефективно брати під контроль небажано виниклі явища.

Багато чого в японській промисловій політиці визначається своєю національною специфікою і, очевидно, не може бути повністю відтворене в інших умовах. Однак значна частина того, що перевірено і підтверджено практикою цієї країни, може бути сприйняте в якості корисного і повчального досвіду. Тепер Японія — багата і процвітаюча держава, один з центрів світової економіки, науки і техніки завтрашнього дня, з розвинутою інфраструктурою, системами освіти, охорони здоров'я і соціального забезпечення. Японці зуміли поєднати запозичення зарубіжного досвіду, досягнень з традиційними цінностями, створивши унікальну японську модель розвитку, зрозуміти і пояснити причини «японського економічного дива», або, вірніше, феноменального післявоєнного ривка Японії, що вивів її в розряд «економічної наддержави».

Японія належить до найрозвиненіших країн світу. За обсягом ВВП та ВВП вона поступається тільки США, а за вимірами цих показників на душу населення навіть їх випереджає. Її частка в світовому ВВП

становить 14%, у світовому промисловому виробництві — 12%. Японія знаходиться серед світових лідерів за виробництвом чорних металів, електроенергії, автомобілів, суден і особливо комп'ютерної техніки. Частка Японії у світовому виробництві телевізорів становить 60%, у виплавці сталі — 14%, штучних волокон — 12%. Вона посідає друге місце в світі за тоннажем торговельного морського флоту і перше місце за виловом риби. Вона є значним експортером капіталу, вона найбільший кредитор у світі, її банки — найпотужніші на світовому кредитно-фінансовому ринку. Японські готові товари, в першу чергу, електроніка, завойовують ринки майже всіх країн світу завдяки високій якості й надійності. Водночас Японія поглинає великі обсяги енергоносіїв, мінеральної і сільськогосподарської сировини, продовольства, імпортуючи їх з інших країн. Сальдо японського зовнішньо-торгівельного балансу зводиться зі значним позитивом протягом останніх десятиліть. Але наприкінці ХХ століття економічний розвиток країни уповільнився, його темпи помітно нижчі, ніж в інших розвинутих країнах. Японія опинилася перед необхідністю здійснення серйозних економічних реформ.

В минулому столітті Японія здивувала світ: першого разу, — коли перемогла у війні з Росією (1904–1905 рр.), коли цього ніхто не очікував; другого — в 60–70-х роках, перетворившись із країни з застарілою технічною базою, низьким рівнем виробництва й життя населення в країну з найпередовішою економічною структурою, країну високих темпів економічного зростання, з рівнем ВВП на душу населення одним із найвищих у світі. Цей економічний феномен окреслили «японським дивом». І дійсно, Японія, яка зазнала нищівної поразки у Другій світовій війні, із зруйнованою економікою, змогла в короткий термін випередити всі європейські країни і посісти друге місце в світі за економічним рівнем. Економічний успіх Японії був здобутий специфічними методами, які дещо відрізняються від тих, що опрацьовані в інших розвинутих країнах.

Література

1. Боев Ю. В. Економічна історія: Західна Європа, Японія, США: навч. посібник для екон. спец. вузів/ Ю. В. Боев, С. О. Боева; ред. І. В. Туз. — К.: Вища шк., 2004. — 173 с.
2. Бок Зи Коу. Економіка Японії. Яка вона? / Бок Зи Коу. — М.: Економіка, 2002. — С. 50.
3. Волгін Н. А. Японський досвід: Рішення економічних і соціально-трудова проблем / Н. А. Волгін. — М.: Економіка, 1998. — С. 160.

4. Изотов А. П. Японія: концепція виходу в лідери / А. П. Изотов. — М.: Економіка, 1991. — С. 113.
5. Історія економічних учень: підручник / За ред. Базилевича В. Д. — К.: Знання, 2004. — 1300 с.
6. Історія економічних учень: хрестоматія: навчальний посібник / В. Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, А. О. Маслов та ін.; за ред. Базилевича В. Д. — К.: Знання, 2011. — 1198 с.
7. Історія економічної теорії: підручник / С. М. Злупко. — К.: Знання, 2005. — 719 с.
8. Історія економічної думки України: навч. посібник / Корнійчук Л. Я. — К.: КНЕУ, 2004. — 431 с.
9. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник / за ред. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Ржепишевського К. І. — Київ: ЦУЛ, 2003. — 471 с.
10. Економічна історія: навч. посібник / Леоненко П. М., Юхименко П. І. — К.: «Знання-Прес», 2004. — 570 с.
11. Економічний розвиток і державна політика. Практикум. / за ред. Єханурова Ю. М., Розпутенка І. В. — Київ: К.І.С., 2001. — 296 с.
12. Козицький А. М. Новітня історія країн Азії і Африки 1918–1999 / А. М. Козицький. — Львів, 2002. — 385 с.
13. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економічна інтеграція / Д. Г. Лук'яненко. — Київ: ВІПОЛ, 1996. — 131 с.
14. Молодяков М. С. Японська цивілізація у глобалізованому світі / М. С. Молодяков // Світова економіка і міжнародні відносини. — 2005. — № 3. — С. 7–12.
15. Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право / В. Ф. Опришко. — Київ: Либідь, 1995. — 341 с.
16. Пахомов Ю. М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю. М. Пахомов, Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський. — Київ: Україна, 1997. — 246 с.
17. Рашковський Е. М. Японія: цивілізаційні парадокси / Е. М. Рашковський // Світова економіка і міжнародні відносини. — 2005. — № 3.
18. Спандар'ян В. К. Як це вдалося японцям? / В. К. Спандар'ян // Міжн. Життя. — 1990. — № 4. — С. 86–98.
19. Тавровський Ю. В. «Японське диво» — японський характер / Ю. В. Тавровський // Діалог. — 1990. — № 14. — С. 103–112.
20. Управління зовнішньоекономічною діяльністю / за ред. Кредісова А. Л. — Київ: Віра – Р. — 1998. — 284 с.
21. Целіщев І. П. Економіка Японії: підсумки 80-х років / І. П. Целіщев. // МЕ і МО. — 1990. — № 9. — С. 31–41.
22. Якимів М. С. Японські вертикалі / М. С. Якимів. — М. — 1987. — 315 с.
23. Dower, John. (1992). “The Useful War” in Carol Gluck and Stephen Graubard, eds., *Showa: The Japan of Hirohito*. New York & London: W. W. Norton.
24. Gao, Bai. (2001). *Japan's Economic Dilemma: The Institutional Origins of Prosperity and Stagnation*. New York & Cambridge: Cambridge University Press.

25. Gordon, Andrew. (2003). *A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. New York & Oxford: Oxford University Press.
26. Gottfried H., Hayashi-Kato N. (1998, March). Gendering Work: Deconstructing the Narrative of the Japanese Economic Miracle. *Work, Employment & Society*, 12, 25–46.
27. Jeffrey M. Herbener. (1999). *The Rise and Fall of the Japanese Miracle*. Retrieved from <https://mises.org/library/rise-and-fall-japanese-miracle>
28. Pile, Kenneth. (1996). *The Making of Modern Japan*, 2nd ed. Lexington, MA: D. C. Heath.

Секція 4. ЛОГІСТИКА

Саєнсує Марія Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

КОНЦЕПЦІЯ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ЛАНЦЮГОМ ПОСТАЧАННЯ

Поняття «синергетика» виникло порівняно недавно. Воно позначає новий напрям міждисциплінарних наукових досліджень, в якому методи, розроблені в одних сферах знань, застосовуються в інших. З другого боку, це — певна система поглядів на навколишній світ, яка дає змогу об'ємно, багатовимірно досліджувати певний процес чи явище й отримувати оригінальні наукові результати. Синергетичний підхід плідотворний і при аналізі економічних систем, а також у виробничій практиці. І саме у цій сфері останнім часом простежуються закономірності, які потребують узагальнення. Термін «синергетика» походить від грецького «*sinergeia*», що означає спільну погоджену дію. Словник з філософії [1] визначає це поняття визначається як галузь наукового знання, у якій за допомогою міждисциплінарних досліджень виявляються загальні закономірності самоорганізації, саморегулювання, становлення стійких структур у відкритих системах. Основоположником наукової течії вважається німецький професор Г. Хакен, що визначив суть цієї науки так [2]: «Я назвав свою дисципліну синергетикою. У ній досліджується спільна діяльність багатьох підсистем, унаслідок якої на макроскопічному рівні виникає структура та відповідне функціонування». З цього визначення можна зробити висновок, що основним об'єктом науки синергетики є різного роду системи — фізичні, хімічні, біологічні, соціальні тощо, тобто «сукупність елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках між собою й утворюють певну цілісність, єдність» [2]. Синергетика стверджує, що внаслідок взаємодії елементів систем за певних умов можуть мимоволі з'являтися якісно нові властивості не тільки на мікрорівні, а й у макроскопічних масштабах.

Базовими поняттями синергетики, варто вважати ентропію, атрактор, флуктуацію, відкритість і рівноважність системи, біфуркацію, порядок і хаос. На основі використання цих понять можна в загальних рисах описати процес самоорганізаційного створення порядку з хаосу в складній відкритій, далекій від стану рівноваги, системі будь-якої природи. Хоча, як відзначав І. Пригожин [3], ясно й те, що, «застосовуючи природничо-наукові поняття до соціології й економіки, необхідно дотримуватися обережності». З огляду на наведену думку одного з основоположників синергізму і розуміючи, що відносити систему охорони праці до тих, що самоорганізуються і саморегулюються, буде апріорі справою дуже сумнівною, ціль даної статті є спроба визначити можливість і доцільність застосування синергетичного підходу при розв'язанні проблем логістики. Термін «синергетика» походить від грецького слова, яке означає «діючий разом». Скажімо, йдеться про явище посилення дії одного каталізатора додаванням іншого. Синергетика, власне, це вчення про взаємодію. Термін запропонував у 1969 р. керівник інституту Штутгартського університету Герман Хакен для позначення наукового напрямку, який на той час ще не існував. Нове русло досліджень потрібне було для вивчення систем з багатьох складових, аби пояснити, як через взаємодію різних елементів утворюються структури на макроекономічному рівні [2, 3].

Однією із причин побудови логістичних систем є виникнення синергетичного ефекту, який може проявлятися у такому: підвищення швидкості руху матеріального потоку від виробника до споживача; скорочення загальних витрат учасників логістичної системи; підвищення рівня логістичного обслуговування, що сприяє збільшенню додаткової вартості для споживача. Іншими словами, синергетичний ефект, що може мати місце в логістичній системі, — це деякий результат, який виникає під час взаємодії компонент логістичної системи. З метою прийняття ефективних управлінських рішень існує потреба, зокрема, в оцінюванні такого ефекту за допомогою відповідних математичних моделей. Існують різні методичні підходи щодо класифікації синергетичного ефекту соціально-економічних систем, які можуть бути застосовані й до логістичних систем [4, с. 242–248]. Однією із основних складових логістичної системи є працівники підприємств. Кожен із них виконує певні завдання на належному професійному рівні, проте цього не достатньо, якщо разом їх дії не є злагодженими, скерованими та кооперативними, то в цьому випадку успішне досягнення поставленої мети функціонування логістичної системи є сумнівним [5]. Управлінський синергетичний ефект. Створення логістичних центрів у системі постачання централізує певні бізнес-процеси та дає можливість покращити умови зберігання продукції та сировини, сприяє оптимізації їх поставок як на склад, так

і споживачам. Фінансовий синергічний ефект пов'язаний, насамперед, з фінансовими потоками, які перебігають в логістичній системі, та може проявлятися, зокрема, у такому: зниження ступеню фінансового ризику; диверсифікація клієнтських сегментів; зниження нестійкості фінансових потоків; зниження ділового ризику тощо. Операційний синергічний ефект у логістичній системі пов'язаний із операційною діяльністю її компонент [6, с. 176]. Отже, синергічний ефект в логістичних системах може проявлятися, зокрема, таким чином: мінімізація загальних витрат по логістичній системі; ріст бажаного результату функціонування логістичної системи, зростання обсягів продажу продукції; скорочення часу перебігу матеріальних потоків у логістичній системі; гнучка цінова політика на продукцію та її доставку без зменшення загального обсягу прибутку в логістичній системі тощо; підвищення конкурентних переваг у межах логістичної системи скоординована взаємодія компонент логістичної системи дозволяє їм підвищити конкурентні переваги та збільшувати власну частку на ринку товарів та послуг; за рахунок вузької спеціалізації взаємодіючих складових логістичної системи, кожен з них може більше зосередитися на власному розвитку; можливість надання комплексних послуг у логістичної системи [4, 5, 6]. Із зростанням синергії в логістичній системі зростає і її конкурентоспроможність. Це зумовлено, зокрема, тим, що не достатньо тільки виготовити якісну і потрібну продукцію чи надати послугу, потрібно уміти її донести до споживача. Також, слід зазначити, що синергічний ефект є унікальним явищем логістичної системи та умов її функціонування, а тому важко побудувати одну єдину загальну математичну модель оцінювання такого ефекту для усіх можливих логістичних систем.

Література

1. Философский словарь / Под редакцией И. Т. Фролова. — 5-е изд. — М.: Политиздат, 1987. — 590 с.
2. Хакен Г. Синергетика. — М.: Мир, 1980. — 404 с.
3. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой. — М.: УРСС, 2003. — 312 с.
4. Скільцько В. І. Аналіз та моделювання синергічного ефекту логістичних систем мікроекономічного рівня / В. І. Скільцько // Проблеми економіки. — 2015. — № 1. — С. 242–248.
5. Підвальна О. Г. Синергійний ефект в менеджменті / О. Г. Підвальна, Н. О. Козяк // Ефективна економіка. — 2013. — № 3.
6. Чмут А. В. Синергічний ефект як фактор підвищення конкурентоспроможності інтегрованих підприємств / А. В. Чмут // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Серія «Економічні науки». — 2010. — Вип. 97. — 388 с.

Секція 5.

МЕНЕДЖМЕНТ І ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ

Лакіза Вікторія Володимирівна
*старший викладач кафедри
менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ПРОВАДЖЕННЯ ЗМІН В ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Проведення змін у процесі функціонування суб'єкта господарювання є логічним продовженням управлінського рішення про необхідність регулювання результатів його виробничо-господарської діяльності. Причому вищезгадані зміни можуть передбачати реорганізування організаційної структури управління підприємством, розробку та виготовлення нових видів продукції, корегування технологічних процесів тощо. Тому цілком логічним вбачаємо дослідження напрямків змін, які дозволять удосконалити виробничо-господарську діяльність підприємства та забезпечать йому необхідний та достатній рівень конкурентоспроможності, а також сформують потенціал задля ефективної реалізації довгострокової стратегії його економічного розвитку.

Зазвичай рішення, які приймаються на рівні керуючої системи суб'єкта господарювання, мають на мені покращення його економічної ефективності. Вони базуються на: визначенні ймовірних альтернативних напрямків, виборі одного з них, а також на формуванні структури розподілу наявних ресурсів за умов існування неальтернативних можливостей.

Розв'язання задачі вибору поміж взаємозамінними напрямками виробничо-господарської діяльності ґрунтується на результатах оцінювання показників результативності та ефективності суб'єкта господарювання, і зазвичай приймається залежно від ситуації, виходячи із індивідуальних особливостей як галузі, так і самого підприємства. Однак, не завжди варто відмовлятися від одних видів та напрямів економічної діяльності суб'єкта господарювання заради підсилення інших. Деякі економічні задачі стосовно раціоналізації управлінських

рішень ґрунтуються на пошуку структури оптимального розподілу наявних ресурсів, часу та зусиль між окремими напрямками діяльності, що дозволяє зменшити рівень ризику, збільшити дохідність підприємства та оптимізувати його витрати. Прикладами неальтернативних напрямків можуть бути:

- ринки, які сегментовані за географічним принципом;
- економічні галузі, на яких представлено підприємство;
- асортимент продукції та/або послуг;
- перелік постачальників;
- напрямки інноваційної діяльності.

Вибір між альтернативними рішеннями можна здійснити на основі зведення цієї задачі до пошуку структури розподілу капіталу між ними і вибору тієї стратегії, яка має більшу частку. Однак, зазвичай, на практиці прийняття такого рішення відбувається без використання математичного інструментарію і базується не тільки на емпіричних дослідженнях, а й на результатах аналізів експертних суджень та інтуїтивних переконаннях, які залежать від когнітивних та перцептивних особливостей управлінців, що приймають відповідне рішення.

Таким чином, вибір між альтернативними або неальтернативними стратегіями можна здійснити на основі пошуку оптимальної структури розподілу, що може бути здійснено шляхом урахування рівня ризиковості та прибутковості рішень. Формування рішень здебільшого здійснюють на основі відомих методів генерування ідей, із урахуванням досвіду досліджуваного підприємства та його аналогів. Тоді, залежно від характеру співвідношення між варіантами управлінських рішень, що розглядаються, можна здійснити вибір на користь одного або декількох рішень, з огляду на те, якою є пропонувана структура розподілу капіталу.

Виходячи із вищеописаного, очевидним є припущення про те, що задачу визначення напрямків змін можна розв'язати на основі обчислення вектора вагових коефіцієнтів, які відображають частку цих рішень у структурі розподілу капіталу підприємства. Вирішимо це завдання так, як його вирішують у теорії інвестиційних портфелів, зокрема застосуємо положення теорії Г. Марковіца* про формування інвестиційних портфелів. Тоді вектор рішень структурної задачі можна представити так:

$$W = \begin{bmatrix} w_1 \\ w_2 \\ \dots \\ w_N \end{bmatrix}, \quad \sum_{j=1}^N w_j = 1, \quad (1)$$

* Американський економіст, основоположник сучасної теорії портфелів.

де w_1, w_2, w_N — частки, відповідно, першого, другого та N -го напрямків спрямування ресурсів підприємства в умовах регулювання його виробничо-господарської діяльності; N — загальна кількість напрямків виробничо-господарської діяльності підприємства.

Виходячи із вищенаведеного, запропоновану степеневу модель можна відобразити наступним чином:

$$V_t = a_0 \times \prod_{j=0}^K D_{t-j}^{a_{j+1}} \times \prod_{l=0}^N I_{t-l}^{b_{l+1}} \times \begin{pmatrix} w_{1,t-l} \\ w_{2,t-l} \\ \dots \\ w_{N,t-l} \end{pmatrix}. \quad (2)$$

Слід зазначити, що для кожного звітного та ретроспективного періоду розраховується в минулому певне структурне співвідношення між напрямками виробничо-господарської діяльності, яке дає змогу сформулювати оптимальний портфель із точки зору діяльності підприємства та оптимізувати її, виходячи зі співвідношення «дохідність-ризик». На основі зміни структурних коефіцієнтів визначається раціональна структура розподілу ресурсів суб'єкта господарювання, що дозволяє впливати на результати його діяльності.

У даному випадку під інвестиціями слід розуміти не тільки кошти, які спрямовуються на розвиток певного виробничо-господарського напрямку, а й інші матеріальні та нематеріальні об'єкти власності, які можуть сприяти покращенню роботи підприємств, і котрі використовуються як засоби виробництва, інтелектуальна і технологічна підтримка тощо. Це також вміння мобілізувати наявні можливості щодо удосконалення виробничо-господарської діяльності та розподілити їх серед потенційних напрямків функціонування найбільш раціональним чином, який забезпечує необхідний рівень конкурентоспроможності та прибутковості, а також враховує аспекти соціальної відповідальності.

Раціональний перерозподіл ресурсів та потенціалу між напрямками або підрозділами підприємства дає змогу забезпечити певний рівень гнучкості та спеціалізованості, які, своєю чергою, визначають рівень конкурентоспроможності суб'єкта господарювання в актуальних умовах швидких змін зовнішнього середовища.

Література

1. Лазаренко Л. О. Особливості менеджменту в умовах організаційних змін / Л. О. Лазаренко // Вісник Хмельницького національного університету «Економічні науки». — 2005. — № 6, Т. 1. — С. 19–22.
2. Бочаров В. В. Финансовое моделирование / В. В. Бочаров. — СПб.: Питер, 2000. — 208 с.
3. Бажин І. І. Управління змінами / І. І. Бажин. — Харків: Консум, 2006. — 384 с.
4. Танец перемен: новые проблемы самообучающихся организаций / П. Сенге, А. Клейнер, Ш. Робертс, Р. Росс, Дж. Рот, Б. Смит. — М.: Олимп Бизнес, 2003. — 624 с.

Секція 6. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Sychova Tetyana
*Student of the
Kharkiv National University of Radioelectronics
Kharkiv, Ukraine*

PECULIARITIES OF COMPETITION IN THE MARKET OF INFORMATION TECHNOLOGIES

The sphere of Information Technology is one of the most actively developing and demanded industries in the world. No sphere of human's activity has remained without the implantation and use of the latest information technologies. Therefore, it is legitimate that many investors take a special interest to it. Every year new investment funds and various projects appear. Their purpose is to support start-ups, enabling them to develop. According to Forbes, nearly half of Top-15 world's richest people [1] have made their fortunes developing and investing in various IT projects.

The IT market continues to soar high every year. As the demand for people and workplaces continues to evolve, technological achievements continue providing appropriate systems.

IT service providers use technical knowledge and expertise to let organizations make, manage and optimize information technology processes.

In 2017, the United States was the largest region in the IT services market. It accounts for about 40% of the world market. In addition, it is the largest market due to the high demand for software development services coming from the automotive and oil gas industries. The second largest region is Europe, which accounts for approximately 30% of the market. The third largest is Asia, which accounts for about 27% of the market [2].

Merriam-Webster defines competition in business as “the effort of two or more parties acting independently to secure the business of a third party by offering the most favorable terms” [3].

Economic competition is a competition of several business entities that operate in a single area. There is perfect and imperfect competition.

Perfect competition is a market that contains a large number of buyers, as well as sellers of goods or services, and each of them has a

small market share and cannot dictate its terms regarding the purchase or sale of goods. No actor should have the ability to affect the market price and it is set according to the law of supply and demand. However, despite the fact that now, there are no markets of perfect competition in the world; there are markets close to such a model. For example, the market of agricultural products, markets of currencies or securities.

The market of perfect competition has a number of its features, which include the absence of pressure and barriers in all industries, as well as the homogeneity of products.

Imperfect competition is competition in certain conditions under which some producers have the right to engage in controlling prices for products that are produced. There are three main types of imperfect competition: a monopoly, an oligopoly and monopolistic competition.

The first type of imperfect competition is a monopoly. In this case, the monopolist can eliminate his competitors in the market. The main features of the monopoly are dumping prices, the creation of certain barriers, as well as price discrimination, the hiding of important information.

This type of competition leads to unjustified price increases and to numerous disproportions, and the main model of monopoly contains a single seller, and leads to the absence of substitutes and the availability of dictated prices. The second one is oligopoly. An oligopoly is a market structure in which a few firms dominate. A duopoly is a form of oligopoly where only two sellers exist in one market.

Therefore, the third type is monopolistic competition. The model of monopolistic competition describes a common market structure in which firms have many competitors, but each one sells a slightly different product.

In general, imperfect competition can lead to many losses — for example, unjustified increase on price, slow progress in science and technology, lower competitiveness, lower economic efficiency.

However, in a constantly changing world, the established notions of economic structures, including markets, are changing. That's why modern markets don't satisfy the classical notions.

If in the twentieth century, the market of perfect competition was considered as an ideal and all markets aspired to this state. In today's world, if they still tends to these conditions, it will not mean the success of enterprises.

Peter Thiel, co-founder of PayPal and one of the most far-sighted investors of online projects of modern times, gives his own definition of a monopoly [4].

He says the monopoly is the engine of progress, because profit prospects are a powerful incentive to innovation. These profits allow companies

to make long-term plans and create ambitious projects that companies which struggle with competitors simply cannot afford. Business can avoid the daily struggle for surviving only through monopoly profits.

The author claims that different companies achieve success only to the extent they can do something unique that no one else can create.

In the IT market, you can make a profit only if the product you produce are a new-patented invention that is practically impossible to reproduce, which will serve as a huge monopoly advantage. Enterprises, acting in this market, releasing a certain product, pay attention to whether it will be in demand in the long term.

It is a well-known fact that in the IT sector such world-famous companies as Google, PayPal, Amazon or Apple, which have a special status in the market, hold leading positions. At the same time, new companies are constantly being created and they are trying to implement their projects.

The above-mentioned corporations are not the only ones that provide IT services of a certain kind. However, since the ideas of the people who created these start-ups were something completely new and unexplored, they turned into a stunning success.

These companies have become so successful that no other is able to compete with them. Monopolists have control over the market and can set their prices. For instance, Google, which in the early 2000s broke away from its competitors and is already unattainable.

Nowadays, IT is on the third place in the list of export-oriented industries in Ukraine. And despite the fact that every year there are many excellent IT professionals that graduated from Ukrainian universities, most of them prefer to either work for outsourcing, or begin to engage in more promising work in Western Europe and North America. As our country is not able to ensure the continued development of ambitious young professionals' projects.

Software Magazine ranks N-iX as one of the world's largest software companies [5]. It is important that Ukraine's IT potential is getting more and more visible and noticeable. Apart from N-iX, Software Magazine ranked other IT companies with development centers in Ukraine: EPAM, Luxoft, Wix, Limelight, Intetics, TEAM International and QArea [6].

In fact, the market where the information is the main factor of production combines both the characteristics of perfect competition as well as some elements of the monopoly model.

In spite of the fact that the entrance to the IT market is free and there are many companies functioning on it, they all provide homogeneous services and products. Therefore, no company in this market model will benefit and in the long term will not make a profit.

Therefore, a firm that provides an innovative product and succeeds with new technologies will be a kind of monopoly. The company wins its competitors, without competing with them. When in its sector the firm occupies an advanced position in quality and innovative aspect, it has long-term success.

References

1. The World's Billionaires / Forbes [Electronic resource] — Access mode: <https://www.forbes.com/billionaires/list/20/#version:static>.
2. The 2017 Market Global Report on Information Technology services / CSO [Electronic resource] — Access mode: <https://www.cso.com.au/blog/cso-bloggers/2017/09/02/the-2017-market-global-report-on-information-technology-services/>.
3. Merriam Webster Dictionary [Electronic resource] — Access mode: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/competition>.
4. Peter Thiel, Blake Masters Zero to One: Notes on Startups, or How to Build the Future. — New York: Crown Business, — 2014.
5. Software 500 / Software Magazine. — 2017. — С. 38–48.
6. N-iX Listed in 2017 Software 500 Ranking / N-iX [Electronic resource] — Access mode: <https://www.n-ix.com/n-ix-listed-2017-software-500-ranking/>.

Секція 7. ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ

Пірникоза Павло Віталійович
*аспірант кафедри податків та фіскальної політики
Тернопільського національного економічного університету
м. Тернопіль, Україна*

ПОТЕНЦІЙНИЙ РІСТ ОФІЦІЙНОГО ВВП УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Значні обсяги тіньової економіки в Україні є перманентною проблемою, яка бере свій початок ще з часів здобуття нашою державою незалежності. В економічній літературі тіньову економіку переважно розглядають як приховану від державних органів економічну діяльність, тобто ту частину створеного ВВП країною, яка не відображається в офіційній статистиці. Тому державні заходи направлені на детінізацію економіки розглядається науковцями як один із інструментів зростання офіційного ВВП. Існують припущення, що таким чином офіційне ВВП України можна збільшити аж на 40–50%, що матиме дивовижний вплив на зростання доходів вітчизняних бюджетів внаслідок розширення існуючої податкової бази. Такі значення потенційного ВВП видаються для нас досить значимими та потребують детального аналізу та перевірки.

Джерелом існуючих припущень звичайно ж є розрахунки розмірів тіньової економіки, які проводяться різними авторами та організаціями. Для України перманентне оцінювання обсягів неформального сектору здійснюється Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (далі — МЕРТ України), Державною службою статистики України (далі — ДСС України) та зарубіжними науковцями, зокрема Ф. Шнайдером та його колегами зі Світового Банку. Останні, використовуючи МІМІС-метод (Multiple Indicators Multiple Causes Method), зазвичай визначають найвищий рівень тіньової економіки в Україні, який коливається в межах 40–47% ВВП [1, 2].

Результати розрахунків українських організації виявляються дещо нижчими. Найчастіше вітчизняні науковці при дослідженні різних аспектів тіньової економіки користуються показниками МЕРТ України. Це міністерство для обрахунку тіньового сектору використовує свою

методику, яка базується на використанні чотирьох методів: метод «витрати населення — роздрібний товарооборот», «електричний метод», «монетарний метод», «фінансовий метод». На основі зазначених методів виводить інтегральний показник, який комплексно характеризує тіньову економіку в Україні. Значення цього показника за останні п'ять років коливається в межах 34–43% ВВП [3].

Найрідше в науковій літературі використовуються показники тіньової економіки, розраховані ДСС України, через те, що їх значення є найнижчим та коливається в межах 15–20% ВВП [4]. У своїх обрахунках ДСС України регулярно використовує методологічні положення обчислення обсягів тіньової економіки (економіка що не спостерігається) [5], які відповідають міжнародним стандартам Системи національних рахунків (СНР-93). Відповідні положення були розроблені для підвищення якості оцінок ВВП, при розрахуванні якого враховуються обсяги тіньового сектору [6]. Обрахунок тіньової економіки згідно з цією методикою базується на даних річних державних статистичних спостережень та адміністративної інформації. Таким чином розміри тіньового сектору, розраховані ДСС України, включаються в офіційний ВВП, тому ними нехтувати не можна.

Перш ніж обрахувати потенційний ВВП в Україні, необхідно обрати найкоректніші показники тіньової економіки з існуючих. На нашу думку, показники запропоновані ДССУ виглядають дещо нереалістично низькими в своїх розмірах порівняно з іншими вітчизняними та зарубіжними дослідженнями, в жодному з яких не розглядає тіньовий сектор в Україні меншим від 1/3 ВВП. Більше того показники рівня тіньового сектору, розраховані ДССУ, майже не реагують на зміну економічної кон'юнктури, що на практиці не є можливим та суперечить усім теоретичним основам тіньової економіки. Так, протягом світової економічної кризи 2008–2009 рр. за даними ДССУ рівень тіньового сектору був нижчим, ніж впродовж відносно стабільного економічного періоду 2010–2013 років, що можна поставити під сумнів. Рівень тіньової економіки за цими ж даними не зазнав помітних змін й після революційних подій в Україні в 2014 р., в той час як розрахунки всіх інших досліджень показували його ріст. Не зважаючи на те, що ми розглядаємо показники ДССУ як дещо некоректними, при подальшому аналізі та розрахунках ми їх враховуватимемо, оскільки вони включені в офіційно розрахований ВВП України.

Обираючи для подальшого розрахунку потенційного ВВП показники тіньової економіки з поміж тих, що запропоновані МЕРТ України та зарубіжними дослідниками, коректніше, на нашу думку, користуватися даними української організації. Це зумовлено по-перше, тим, що вони є офіційними; по-друге, впродовж останніх років не дуже

Секція 7. Проблеми макроекономіки

відрізняються від даних з інших зарубіжних досліджень; по-третє, можуть бути найточнішими через можливість отримання МЕРТ від органів державної влади більш точної інформації, яка необхідна для розрахунку тіньової економіки.

Аналіз вищенаведеної інформації дозволяє нам зробити висновок, що потенційний ВВП України, який дорівнює сумі офіційного та тіньового ВВП, слід розраховувати у Таблиці 1 за такою формулою:

$$ВВП_{пот} = (ВВП_{оф} - ВВП_{мін_{ДССУ}}) + ВВП_{мін_{МЕРТУ}} \quad (1)^*$$

де $ВВП_{пот}$ — потенційний валовий внутрішній продукт України, млн грн.;

$ВВП_{оф}$ — офіційний валовий внутрішній продукт України, млн грн.;

$ВВП_{мін_{ДССУ}}$ — тіньовий валовий внутрішній продукт України, розрахований Державною службою статистики України, млн грн.;

$ВВП_{мін_{МЕРТУ}}$ — тіньовий валовий внутрішній продукт України, розрахований Міністерством економічного розвитку та торгівлі України, млн грн.

Таблиця 1

Розрахунок загального валового внутрішнього продукту в Україні

Рік	ВВП _{оф} , млн грн.	ТЕ ДССУ, % ВВП	ТЕ МЕРТУ, % ВВП	ВВП _{мін_{ДССУ}} , млн грн.	ВВП _{мін_{МЕРТУ}} , млн грн.	ВВП _{пот} , млн грн.	Відношення ВВП _{пот} до ВВП _{оф}
2006	544153	17,3	30	94138	163246	613260	1,127
2007	720731	15,5	28	111713	201805	810822	1,125
2008	948056	15,1	34	143156	322339	1127239	1,189
2009	913345	16,7	39	152529	356205	1117021	1,223
2010	1079346	19,0	38	205076	410151	1284422	1,190
2011	1299991	20,2	34	262598	441997	1479390	1,138
2012	1404669	19,6	34	275315	477587	1606941	1,144
2013	1465198	18,9	35	276922	512819	1701095	1,161
2014	1586915	18,7	43	296753	682373	1972535	1,243
2015	1988544	19,0	40	377823	795418	2406138	1,210
2016	2383182	18,6	34	443272	810282	2750192	1,154
Сер.	-	-	-	-	-	-	1,173

Примітка: ТЕ — тіньова економіка; ДССУ — Державна служба статистики України; МЕРТУ — Міністерство економічного розвитку та торгівлі України..

Джерело: за розраховано автором даними [3, 4].

* Складено автором на основі власних теоретичних узагальнень.

Проведені нами розрахунки показують, що потенційний ВВП України в період 2006–2016 рр. в середньому на 17,3% більший від офіційно заявленого державними органами. Таким чином саме на такий ріст офіційного ВВП можна в середньому розраховувати уряду при повній ліквідації тіньової економіки в Україні.

Література

1. Schneider F. The Size and Development of the Shadow Economies of Ukraine and Six Other Eastern Countries over the Period of 1999–2015 / F. Schneider // Економіка розвитку. — 2016. — № 2. — С. 12–20.
2. Medina L. Shadow Economies around the World: New Results for 158 Countries over 1991–2015 [Електронний ресурс] / L. Medina, F. Schneider. — CESifo Working Paper Series No. 6430. — 2017. — Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2965972
3. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Наказ Держкомстату України «Методологічні положення обчислення обсягів економіки, яка безпосередньо не спостерігається» від 31.12.2004 р. № 680 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2017/2_02_02_01_2017.htm
6. Наказ Держкомстату України «Методика розрахунку валового внутрішнього продукту виробничим методом і за доходами» від 08.11.2004 р. № 610 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2017/2_02_02_01_2017.htm

Речка Катерина Миколаївна

докторант

Таврійського державного агротехнологічного університету

м. Мелітополь, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічний напрям розвитку ринкової економіки України та перетворення агропродовольчого комплексу на високоефективний, конкурентоспроможний сектор економіки держави, здатний інтегрувати у світовий ринок, вимагає пріоритетного вирішення економічною наукою та практикою господарювання комплексу проблем, пов'язаних зі сталим розвитком.

У процесі трансформаційних змін вітчизняної аграрної економіки більшість сільськогосподарських підприємств опинились у критичному стані через недосконалість системи організаційно-економічних та фінансово-кредитних механізмів господарювання. Провідними науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» було розроблено стратегію розвитку сільського господарства України на період до 2020 року, метою якої було визначено розвиток сільського господарства як високоефективної конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках галузі економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави, виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції в обсягах, достатніх для задоволення потреб населення і переробних галузей, та надійну економічну основу соціально-економічного розвитку українського села [3, с. 7–8].

В умовах сьогодення сталий розвиток аграрного сектору економіки як галузі національної економіки, що забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість сировиною, має пріоритетне значення та є головним орієнтиром держави. У класичному розумінні сталий розвиток сільськогосподарського підприємства визначають як спосіб його функціонування, який зорієнтований на досягнення взаємодії між ресурсами, технологією, екологічним та соціальним середовищем. Так, Н. В. Шаціло трактує поняття сталого розвитку сільськогосподарських підприємств як їх здатності, постійно змінюючись під впливом сукупності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, забезпечувати позитивну динаміку показників ефективності

виробничо-господарської діяльності та зберігати їх динамічну рівновагу за рахунок раціонального використання елементів економічного потенціалу підприємства. Дослідниця зауважує, що передумовою сталого розвитку підприємства є його ефективна діяльність та досягнення на її основі стратегічних цілей [4, с. 7]. Тобто, економічна складова сталого розвитку характеризує збільшення обсягу виробництва від підвищення ефективності господарювання.

Ефективність в аграрному секторі економіки, за визначенням провідних вчених-економістів, — це результативність певного процесу, дії, що вимірюється співвідношенням між одержаним результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили [1, с. 440].

В сільському господарстві враховуючи специфіку його виробництва, розрізняють технологічну, економічну і соціальну ефективність. Економічна ефективність передбачає досягнення максимального ефекту від фінансово-господарської діяльності підприємств за мінімальних витрат ресурсів, вона відображає вплив сукупності факторів, що формують її рівень і зумовлюють тенденції розвитку галузі.

Аграрний сектор був і залишається визначальною складовою суспільного розвитку. Сучасний стан аграрного сектора України засвідчує незбалансованість його розвитку, коли перевага надається економічній складовій при вторинності екологічної та соціальної детермінант. Цьому сприяють процеси концентрації виробництва на рівні агрохолдингів, з одного боку, та відсутність можливостей дотримання екологічних вимог і соціальних стандартів у переважній більшості дрібних виробників агропродовольчої продукції, з іншого боку. При цьому проблема ширша, ніж межі суто аграрних підприємств чи національної економіки та має ознаки глобальної. Розв'язання її можливе на засадах концепції сталого розвитку.

Нелінійна динаміка сучасного світу зумовлює необхідність прийняття та, найголовніше, дотримання нової парадигми суспільного розвитку. У нинішніх умовах глобалізації, які зумовлюють інтенсифікацію виробництва, людина наносить непоправну шкоду навколишньому середовищу, втручаючись у природні процеси, нехтуючи природою задля задоволення власних інтересів та отримання прибутку. Екологічна ситуація у світі залишає бажати кращого. Збільшилась кількість природних катаклізмів, руйнуються екосистеми, відбуваються незворотні процеси нищення озонового шару та ін. У гонитві за економічними вигодами соціальна складова розвитку часто відходить на другий план. Так, в Україні агрохолдинги отримують надприбутки, в той час як сільські домогосподарства здебільшого перебувають на межі бідності. Агрохолдинги часто зневажають екологічною складовою, концентруючи увагу на максимізації прибутку. Саме тому

в сучасних умовах господарювання важливим є урівноваження економічних пріоритетів з екологічними та соціальними. Така рівновага характеризується категорією сталого розвитку [2, с. 7].

Сталий розвиток у формулюванні ООН — це розвиток суспільства, що дозволяє задовольняти потреби нинішнього покоління, не наносячи при цьому шкоди можливостям майбутніх поколінь для задоволення їхніх власних потреб [5].

Для досягнення сталого розвитку необхідним є комплексний підхід: екологічна безпека (збереження і відновлення природних екосистем, стабілізація та поліпшення якості навколишнього середовища, зниження викидів шкідливих речовин і т.д.), економічна стабільність (створення соціально й екологічно ефективної економіки, що забезпечує гідний рівень життя громадян, зростання конкурентоздатності продукції), соціальне благополуччя (збільшення середньої тривалості життя населення, планування родини та раціоналізація особистого споживання, поліпшення середовища існування людини, розвиток соціальної активності громадян, забезпечення рівних можливостей в одержанні медичної допомоги, соціальний захист уразливих груп населення).

Світова спільнота понад два десятиліття наголошує на нагальності розв'язання дуже важливих проблем суспільного та аграрного розвитку, пов'язаних із глобальною зміною клімату, виснаженням і забрудненням земельних ресурсів, домінуванням монокультур у аграрному виробництві тощо. Водночас в Україні рівень соціального розвитку сільської місцевості та її мешканців залишається вкрай низьким. Подолання цих проблем можливе на засадах концепції сталого розвитку, яка охоплює разом із економічною також соціальну та екологічну детермінанти.

Література

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2013. — 779 с.
2. Лопатинський Ю. М., Тодорюк С. І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств: [монографія] / Ю. М. Лопатинський, С. І. Тодорюк. — Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. — 220 с.
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. — 182 с.
4. Шаціло Н. І. Організаційно-економічне забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Н. І. Шаціло; Білоцерків. нац. аграр. ун-т. — Біла Церква, 2011. — 20 с.
5. А/Рез/42/187: Звіт Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку. Генеральна Асамблея ООН. 96 пленарна сесія, 11 грудня 1987 р.

Секція 8. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ, СТРАХУВАННЯ І БІРЖОВА СПРАВА

Марчук Вікторія Юріївна
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансові ринки
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Балай Костянтин Анатолійович
*студент факультету фінансів
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Гуняга Наталія Олексіївна
*студентка факультету обліку,
аудиту та інформаційних систем
Київського національного торговельно-економічного
університету
м. Київ, Україна*

ДЕРИВАТИВИ НА КРИПТОВАЛЮТУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Цікавість до криптовалюти зростає з кожним днем все більше, створюються спеціальні біржі з її торгівлі та з'являються деривативи на її основі. Тому розгляд та аналіз деривативів на криптовалюту є актуальним на сьогоднішній день.

Що ж таке взагалі похідні фінансові інструменти? Похідні фінансові інструменти або ж деривативи — це фінансові контракти, що базуються на інших фінансових інструментах, які називають базовими активами. Або, якщо говорити простіше, то це інструмент, який дозволяє інвесторам купувати та продавати не сам актив, а зоб'язання на нього.

Похідні отримали свою назву тому, що є інструментами, отриманими від базового (спотового) значення ціни товару, індексу або криптовалюти. У теорії спотові ціни фізичного товару лежать в основі і забезпечують фундамент для ціноутворення на ринку деривативів. Таким чином, для криптовалютних похідних інструментів основоположними будуть біржі криптовалюти, які торгують в реальному часі.

Оскільки повинен бути спосіб захисту для тих, хто тримає криптовалюту, і при цьому такий інструмент повинен зберігати активи в довгостроковій перспективі, то з'являється поняття хеджування відкритої позиції. Дана особливість притаманна ф'ючерсам і зберігається у деривативах на криптовалюту. Ф'ючерс певної криптовалюти являє собою договір на покупку криптовалюти в майбутньому (через день, тиждень, місяць), але за вартістю на сьогоднішній момент. В будь-якому випадку, ф'ючерс допомагає уникнути глобальної втрати коштів, при цьому потребує мінімальних вкладень, тому що існує варіант маржинальної торгівлі (це спосіб здійснення операцій купівлі-продажу криптовалюти з використанням кредитних або заставних коштів) [1].

Сьогодні існує декілька варіантів здійснення операцій з деривативами на криптовалюту. Ці способи надають фонди або біржі, що працюють з криптовалютами. Фонди дають можливість інвесторам купувати похідні на криптовалюту на позабіржовому ринку. Біржі здійснюють торгівлю на реальному ринку і додатково пропонують опції з деривативами на криптовалюту.

Розглядаючи ринок деривативів криптовалюти на сьогоднішній день, можна зробити висновок, що він не є сформованим та чітко визначеним. Лише у 2014 році Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE) запустила індикативний індекс біткоїн NYXBT, який дозволяє учасникам ринку відслідковувати ринкову ціну біткоїну, цей індикатор допомагає інвесторам при купівлі існуючих фінансових інструментів на базі біткоїнів. Ці інструменти доступні в основному на американських позабіржових майданчиках — в торговельній системі OTC Markets. Серед них є папери інвестиційного фонду Bitcoin Investment Trust's. Їх вартість прив'язана до ціни біткоїна і одна акція торгується на рівні \$927 (станом на 01.09.2017), а середній обсяг торгів становить 57 тис. паперів в день [2].

Також на позабіржовому ринку обертаються акції компанії BTCS Inc. (BTCS), яка спеціалізується на розробці додатків, пов'язаних з базами даних блокчейна і цифровими валютами. Вартість цих паперів зараз становить \$0,1650, а середній обсяг торгів за ним — 7661 932 акції в день на 01.09.2017 [3].

Трейдери з США віддають перевагу біржі TeraExchange, зареєстрованої в Нью-Джерсі. У компанії є ліцензія від місцевого регулятора, який контролює роботу з похідними. Компанія відома тим,

що запустила форвардні контракти, які були представлені, як перші похідні фінансові інструменти на криптовалюту, що торгуються в офіційному порядку. Більшість угод є короткостроковими, не більше 2 днів. Після закінчення визначеного періоду, система підраховує прибуток і збитки сторін. Їх сума визначається як різниця між вартістю біткоіна, зазначеної в договорі, і його ціною відповідно до внутрішнього індексу біржі, зафіксованої на 17–00 в останній день контракту. На даний момент TeraExchange утримується від публікації відомостей щодо обсягів форвардних угод на криптовалютах, але зазначено, що TeraBit коштує \$18,438.87/ €15,626.66 [4].

У Європі фінансовий інструмент на основі біткоінів можна зустріти не тільки на позабіржовому ринку, а й на фондовій біржі. Наприклад, в Швеції існує біржова нота (ETN) на біткоіни — Bitcoin Tracker One, яка торгується на біржі NASDAQ Nordic в шведських кронах. Цей структурний інвестиційний продукт, в який крім біткоіну закладені боргові зобов'язання емітента. Капіталізація складає усього \$132 млн при цьому комісія за обслуговування — 2,5% за рік (для порівняння, середнє значення комісії для ETF акцій на світовому ринку становить 0,25%, а для ETF облігацій — 0,21% в рік). Головним ризиком при інвестиції в цю ноту є можливе банкрутство або дефолт емітента — компанії XBT Provide. Вартість Bitcoin Tracker One зараз становить 189,8 крони (приблизно €20), з початку 2017 року вона зросла на 310%.

Вартим уваги є й те, що у грудні 2017 року Чиказька біржа опціонів (CBOE) запустила торги ф'ючерсами на біткоіни та стала першою біржею, яка запустила подібні торги. Ф'ючерси на біткоіни торгуються під позначенням XBT. Незабаром після запуску ціни на ф'ючерси почали різко зростати, через що, за правилами біржової торгівлі, торги цими активами двічі припинялися. Базовою ціною для біткоіни на CBOE береться вартість криптовалюта на криптовалютній біржі Gemini [5].

Найбільша товарна біржа CME Group Inc також почала торгувати ф'ючерсами на Bitcoin, наслідуючи приклад біржі CBOE Global Markets. CME визначає вартість ф'ючерсу за допомогою власного індексу CME CF Bitcoin Reference Rate (BRR). Він являє собою середньозважене значення ціни на біткоіни з затримкою до одного дня на чотирьох біржах: Bitstamp, GDAX, itBit і Kraken. Одночасно CME запустила індекс Bitcoin Real Time Index (BRTI), який відображає актуальну вартість біткоіни на поточний момент [6].

Схожий структурний продукт, який обертається на біржі, є в Швейцарії — це інвестиційний сертифікат Vontobel Bitcoin Tracker, запущений банком Vontobel в 2016 році і отримав лістинг на Six Swiss Exchange. Папір продається під тикером ZXBTUV, її базовим активом є біткоіни [7].

Розглядаючи ринок криптовалютних деривативів не можливо не зазначити, що організація Mercatus розробила документ, в якому дана оцінка появи на ринку похідних на криптовалюту. У цьому документі зазначено, що ф'ючерсам на базі біткоїну потрібно дотримуватися стандартів, які є загальноприйняті для валютних операцій подібного типу. Тому типова специфікація повинна складатися з валютних пар біткоїну з американськими доларами, євро, а також юанями і англійськими фунтами. При цьому обсяги контрактів повинні варіюватися в залежності від курсу віртуальних монет, зафіксованого на криптовалютних біржах [8]. Отже, дана заява дає змогу зробити висновок, що ринок похідних фінансових інструментів на основі криптовалюти є не до кінця сформованим, без чітких правил та досвіду торгівлі.

Оскільки спостерігається стрімкий розвиток бірж криптовалюти та фінансових інструментів на основі цифрової валюти, то законодавче впровадження криптовалюти на біржі не є чимось унікальним. На 01.11.2017 ліценції на здійснення діяльності криптовалютних бірж в Японії отримало 11 бірж, у Сингапурі — 4, у Швейцарії — 1, Нова Зеландія визнала усі токени та криптовалюти цінними паперами, одна з бірж отримала загальноєвропейську ліцензію, Білорусь та Чикаго розглядають питання надання ліцензій. В Україні розглядається проєкт по впровадженню та регулюванню криптовалюти, як фінансового інструменту. Але це стосується в більшості лише біткоїн [9].

Отже, стрімкий розвиток криптовалюти, який почався ще у 2008 році та продовжується по сьогоднішній день, потребує адаптації світу до нових вимог, які ставлять цифрові валюти, їх законодавче закріплення та визнання криптовалюти на всіх біржах та ліцензування вже існуючих криптобірж.

Література

1. Криптовалютные резервы. Как инвестировать в биткойны — Режим доступу: <https://www.rbc.ru/newspaper/2017/09/01/59a7fbda9a7947e9ca73a6db>
2. NYSE Bitcoin Index — Режим доступу: <http://www.finanz.ru/indeksi/NYSE-Bitcoin-Index>
3. BTCS Inc Registered Shs — Курс акции — USD — NASO — Режим доступу: http://www.finanz.ru/aktcii/BTCS_2
4. Чикагская биржа начала торговать фьючерсами на биткойн — Режим доступу: <https://nplus1.ru/news/2017/12/11/bitcoin>
5. Чикагская товарная биржа CME запустила торги фьючерсами на Bitcoin — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2017/12/18/632265/>

6. Hedging: How Crypto Becomes An Established Asset Class — Режим доступу: <https://blog.bankex.org/hedging-how-crypto-becomes-an-established-asset-class-21b7b27a460e>

7. Vontobel issues first bitcoin open end tracker on NGM Sweden — Режим доступу: <https://www.vontobel.com/fr-ch/a-propos-de-vontobel/medias/communications/vontobel-issues-first-bitcoin-open-end-tracker-on-ngm-sweden/>

8. Cryptocurrency, Eli Dourado and Jerry Brito — Режим доступу: <https://www.mercatus.org/system/files/cryptocurrency-article.pdf>

9. Cryptocurrency Derivatives Are Here, Jordan Daniell — Режим доступу: <https://www.ethnews.com/cryptocurrency-derivatives-are-here>

Шпильовий Богдан Вікторович
старший викладач кафедри економіки, фінансів, обліку і аудиту
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Черкаси, Україна

ГРОШОВІ АГРЕГАТИ ЯК ФАКТОР ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

Забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності є надзвичайно актуальною проблемою для будь-якої країни з розвинутим банківським сектором, особливо у часи фінансових криз та порушень економічної рівноваги. Події останніх часів в Україні стали тривожним сигналом — масове банкрутство банківських установ, вимушена націоналізація такої провідної банківської мережі, як «Приватбанк», активні протидії банківських установ поширенню паніки серед вкладників — всі ці фактори дають підставу робити невтішні висновки про повну вразливість банківської системи України фінансовим погрозам.

Як відомо, грошовий оборот будь-якої економічної системи забезпечується певною масою грошей, величина та структура якої є важливою характеристикою ефективності функціонування економіки країни, зокрема її системоутворюючих складових — реального та банківського секторів. Зміна грошової маси безпосередньо впливає на інтенсивність обороту грошей, на формування платоспроможного попиту, на кон'юнктуру ринків, а значить — на економічний розвиток [1].

У статистичній практиці для цілей аналізу і регулювання визначаються і використовуються п'ять грошових агрегатів: М0, М1, М2, М3, М4 (табл. 1).

Використання різних показників грошової маси дозволяє диференційовано підійти до аналізу стану грошового обігу. Зміна об'єму грошової маси може бути результатом як зміни маси грошей в обігу, так і прискорення їх обороту. Швидкість обігу грошей — показник інтенсифікації руху грошей при функціонуванні їх в якості засобу обігу і засобу платежу.

В Україні, НБУ використовує, в основному, агрегати М0, М1, М2, спираючись на багаторічний досвід країн з розвинутим рівнем в економіці. Вітчизняні економісти приділяють величезну увагу аналізу структуризації і динамічності грошової маси щорічно в момент створення фінансової політики і формування цілей і завдань. Грошова

маса в Україні розраховується НБУ за внутрішнім станом на перше число місяця.

Таблиця 1

Зміст грошових агрегатів

Назва агрегату	Зміст агрегату
Агрегат М0	Відображає масу готівки, яка перебуває поза банками, тобто на руках у фізичних осіб і в касах юридичних осіб. Готівкові гроші в касах банків у склад цього агрегату не входять.
Агрегат М1	Включає агрегат М0 + електронні гроші та вклади в банках, які можуть бути використані власниками негайно, без попередження банків — залишки коштів на поточних (карткових) рахунках і на ощадних рахунках до запитання.
Агрегат М2	Включає гроші в агрегаті М1 + кошти на строкових рахунках фізичних осіб та інвестиційних рахунках юридичних осіб, а також кошти на інших спеціальних рахунках.
Агрегат М3	Включає грошові засоби в агрегаті М2 + кошти на вкладах за трастовими операціями банків.
Агрегат М4	Це сума готівкових засобів, яка знаходиться в обігу, обсяг виданих банками кредитів, позики уряду.

При розрахунку грошової маси Національним банком України окремо виділяються та щоквартально обов'язково публікуються агрегати М0, М1 і М2. При цьому, крім грошового агрегату М2, НБУ окремо розраховує його похідний показник М2х — це так звана широка грошова маса, в індикатор крім грошового агрегату М2 включають депозити в іноземній валюті резидентів України, розміщених у діючих на території країни кредитних організаціях Агрегат М3 не має регуляторного значення, агрегат М4 в аналітичних цілях вважається відмінним показником для визначення рівня інфляції. Дані про грошовий агрегат М4 є оперативним індикатором та публікуються у зведеннях НБУ в кінці кожного місяця [2].

Висока частка готівкових грошей в Україні свідчить про те, що в країні рівень тіньової економіки, а також інфляція і невизначеність щодо її динаміки високі. Існує так само недовіру населення до банківської системи так, що певна частина заощаджень не акумулюються в банках. Структура грошової маси нашої країни пояснюється на основі моделі управління готівкою Баумоля-Тобіна, згідно з якою населення має готівкових грошей на руках тим більше, чим вище витрати, пов'язані з відвідуванням банку, чим більше сума, яку людина запланував витратити протягом року, і чим менше відсоткова ставка за залишками на банківських рахунках.

Аналіз показників грошового агрегування в засвідчив недостатній рівень монетизації національного виробництва, високу питому вагу готівки, низький обсяг вищого грошового агрегату МЗ. Динаміка показників доводить, що в останні три роки суттєво знизився рівень довіри до банківської системи. Наведені індикатори дозволяють оцінити вплив монетарних інструментів на фінансову безпеку банківської системи. У подальших дослідженнях доцільно розглянути можливість їх застосування для оцінки фінансової безпеки окремих банківських установ.

Література

1. Чухно А. А. Природа сучасних грошей, кредиту та грошово-кредитної політики / Фінанси України. — 2007. — № 1 — с. 3–16.
2. Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у червні 2007 року / Вісник НБУ. — Серпень 2007 — с. 71.

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА»**

Збірник тез наукових праць

**X МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«28» лютого 2018

Сборник тезисов научных трудов

**X МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ**

«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»

«28» февраля 2018

Abstracts of scientific papers

**X INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«GLOBAL ISSUES ECONOMICS AND FINANCE»**

February 28, 2018

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 12

Контактний телефон: +38(050) 647-1543

Телефон/факс: +38(044) 222-5889

E-mail: info@frada.com.ua

<http://www.frada.com.ua>; <http://www.inter-nauka.com>

Підписано у друк 21.03.2018. Формат 60×84/16

Папір офсетний. Гарнітура SchoolBookAS. Друк на дуплікаторі.

Тираж 100. Замовлення № 386.

Ціна договірنا. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у видавництві

ТОВ «Центр учбової літератури»

вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2458 від 30.03.2006 р.